

Jaarstukken Prolander 2023

Jaarverslag en jaarrekening over het boekjaar 2023

22 maart 2024 | versie: | auteurs: [Jan Bosker](#), Jan van Erp, Caroline Doelman en Lucas Loopers

Jaarstukken Prolander 2023

Jaarverslag en jaarrekening over het boekjaar 2023

Opdrachtgever	Prolander
Naam contactpersoon	Jan Bosker
Telefoon contactpersoon	0592-365056
E-mail contactpersoon	j.bosker@prolander.nl
Postbus contactpersoon	50040, 9400 LA Assen
Auteurs	Jan Bosker, Jan van Erp, Caroline Doelman en Lucas Loopers

Prolander werkt aan het landschap van Drenthe en Groningen

Postadres: Postbus 50040, 9400 LA Assen

0592-365000 • info@prolander.nl • www.prolander.nl

Foto op de cover: de monding van de slenk Meerweg in het Paterswoldsemeer

Aanbiedingsbrief

Voor u liggen de jaarstukken 2023 van Prolander. In opdracht van de provincies Groningen en Drenthe werkt Prolander aan het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Deze opdracht wordt waar mogelijk gecombineerd met maatregelen uit de Kader Richtlijn Water. In de afgelopen jaren is onze opdracht uitgebreid met extra activiteiten in het kader van het Programma Natuur. Hiermee willen het Rijk en de provincies de natuur de komende jaren verder versterken en verbeteren om de instandhoudingsdoelen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn te realiseren. Vooral in Groningen hebben we aanvullende provinciale opdrachten zoals Toukomst en de Agro Agenda. In Drenthe is een belangrijke taak het ondersteunen van kavelruil om de landbouwstructuur te verbeteren. Om de vertaalslag van beleid naar uitvoering te maken, stellen wij samen met betrokkenen plannen op. We werken vanuit draagvlak en verbinden wensen, doelen en middelen. Het samenspel met boeren, burgers, natuur- en milieuorganisaties, waterschappen en gemeenten zorgt tijdens het (schets)proces voor zicht op elkaars belangen en wensen.

In al onze opgaves speelt de landbouw een belangrijke rol. Voor de realisatie van het NNN is vrijwilligheid de basis. Door ruilgrond, kavelruilen en bedrijfsverplaatsingen kunnen we passende voorstellen doen aan de landbouwers en maken daarmee realisatie van het NNN mogelijk. Ook in onze uitvoeringsprojecten kijken we daarnaar. Zo kan hydrologisch systeemherstel bijdragen aan betere landbouwgrond en kunnen we met de inrichting van natuurgebieden werkzaamheden op landbouwkavels meenemen.

Het jaar 2023 stond voor het landelijk gebied en daarmee ook voor Prolander vooral in het teken van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), met ingrijpende plannen voor natuur (inclusief stikstof), water en klimaat. De onzekerheid rond dit programma is van grote invloed op de processen in het landelijk gebied: hoe passen keuzes die we nu maken in de opgave die er straks ligt? De effecten van het NPLG en het uitblijven van een Landbouwakkoord geven grote onzekerheid in de landbouwsector en dat is merkbaar in de uitvoering van onze opdrachten. Dit is een blijvend punt van aandacht. Als Prolander proberen we in contact te blijven met boeren die plannen hebben voor verplaatsingen of bedrijfsbeëindiging. Als ze kansen zien voor innovatie ondersteunen we of verwijzen we door naar de provincie of andere partijen die kunnen helpen. Als Prolander zitten we vaak als eerste aan de keukentafel, denken we mee en proberen we oplossingen aan te dragen.

De krappe arbeidsmarkt maakt dat we als iemand vertrekt of ziek wordt het meer inspanning kost om deze vacatures in te vullen. Toch slagen wij er nog steeds relatief goed in om nieuwe medewerkers te vinden. Dit speelt overigens niet alleen bij Prolander maar ook bij de organisaties waar we veel mee samenwerken. We kunnen niet altijd voorkomen dat dit invloed heeft op de voortgang van onze projecten.

De verantwoording over de voortgang van onze projecten en processen vindt plaats via de beleidsprogramma's van de provincies, respectievelijk Natuurlijk Platteland (Drenthe) en Landelijk Gebied (Groningen). In paragraaf 1.1.1. is een kort overzicht van de resultaten 2023 weergegeven.

De periodieke evaluatie van Prolander door onze beide eigenaren leverde een positief eindbeeld op.

Naar aanleiding van het nadelige resultaat 2022 is afgesproken dat er een herstelplan nodig was. Dat plan is er gekomen en is in 2023 met succes uitgevoerd. De beoogde ombuiging is gerealiseerd, waarmee het weerstandvermogen weer voldoende is geworden.

Samenvattend kunnen we terugkijken op een bijzonder jaar. Intern hebben we stappen gezet in het effectief en efficiënt ondersteunen van het werk dat we 'buiten' doen. Als voorbeelden

hiervan kunnen worden genoemd: aandacht voor integriteit, interne dialoogsessies, de afronding van de implementatie van de SharePoint-omgeving binnen Prolander, verbeteringen van het Verplichtingenportaal en het vastgoedregistratie en –informatiesysteem (VRIS) en de start van de noodzakelijke upgrade van ons financiële systeem EBS.

Vooruitkijkend naar 2024 en verder, zien we externe wet- en regelgeving, zoals de Omgevingswet, de implementatie van de Wet Open Overheid en de rechtmatigheidsverantwoording, een toenemend aantal van onze projecten in de uitvoeringsfase en de steeds grotere complexiteit van aanbestedingen. In de loop van 2024 wordt helder of en welke impact het NPLG zal hebben op onze werkzaamheden. Deze ontwikkelingen vragen in 2024 om een verdere professionalisering van onze interne organisatie. Dit doen we 'binnen' door te focussen op efficiënt werken en 'buiten' door de verbinding met onze stakeholders en met de gebieden te onderhouden.

Evelien van Everdingen
Directeur Prolander

Inhoudsopgave

Inhoud

Jaarverslag	9
1. Programmaverantwoording	10
1.1. Wat hebben we gedaan en bereikt?	10
1.1.1. Extern: het werk in de projecten	10
1.1.2. Intern: doelen en resultaten van de organisatie Prolander	13
1.1.3. Intern: bedrijfsvoering	17
1.2. Ondersteuning door de deelnemende provincies	19
1.3. Wat heeft het gekost en wat waren de baten?	19
1.3.1. Voorstel resultaatbestemming 2023	20
2. Paragrafen	21
2.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	21
2.1.1. Kaders weerstandvermogen	21
2.1.2. Inventarisatie van de risico's	21
2.1.3. Inventarisatie van de weerstandscapaciteit	23
2.1.4. Confrontatie met beschikbare weerstandscapaciteit	23
2.1.5. Financiële kengetallen	24
2.2. Financiering	25
2.2.1. Kasgeldlimiet	25
2.2.2. Geldleningen	25
2.2.3. Omslagrente	25
2.2.4. Renterisiconorm	25
2.3. Bedrijfsvoering	26
2.4. Wet Open Overheid	27
Jaarrekening	28
3. Waarderingsgrondslagen	29
3.1. Grondslagen voor waardering	29
3.2. Grondslagen voor resultaatbepaling	30
4. Overzicht van baten en lasten	31
4.1. Overzicht van baten en lasten over de periode 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023	31

4.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten	32
4.2.1. Personele kosten	32
4.2.2. Materiële kosten	33
4.2.3. Bijdragen	34
4.3. Overzicht van incidentele baten en lasten	35
5. Balans	37
5.1. Balans per 31 december 2023	37
5.2. Toelichting balans per 31 december 2023	38
5.2.1. Vaste activa	38
5.2.2. Vlottende activa	38
5.2.3. Vaste passiva	39
5.2.4. Vlottende passiva	40
5.3. EMU-saldo	41
5.4. Niet in de balans opgenomen rechten/verplichtingen	41
5.5. Aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekte borgstellingen en garantstellingen	43
6. Analyse begrotingsrechtmatigheid	44
7. Wet normering topfunctionarissen	45
8. Gebeurtenissen na balansdatum	47
9. Controleverklaring van de accountant	48
Bijlagen	49
Bijlage 1 – Wijzigingen op de begroting 2023	50
Bijlage 2 – Gedetailleerd overzicht van de activa	52
Bijlage 3 – Modeltekst Rechtmatigheid jaarrekening 2023	53
Bijlage 4 – Gedetailleerd overzicht overhead	54
Bijlage 5 – Taakveldenoverzicht	55
Bijlage 6 – Lijst met afkortingen	56

Jaarverslag

1. Programmaverantwoording

Prolander is dé uitvoeringsorganisatie voor het landelijk gebied van de provincies Drenthe en Groningen. Wij vertalen provinciaal beleid naar concrete plannen; van het ontwerp tot regie op het proces en de uitvoering. Uiteindelijk zorgen we ervoor dat de schop de grond in gaat. Wij werken aan de inrichting van een mooi, waardevol en toekomstbestendig landelijk gebied waar alle generaties kunnen wonen, werken en recreëren.

Bij Prolander staat uitvoering van projecten in het landelijk gebied centraal. De uitvoeringsorganisatie die daarvoor nodig is, is het hoofdonderwerp van deze Programmaverantwoording. De begroting 2023 is op 20 juni 2022 vastgesteld. In totaal is de begroting 2023 in de loop van het jaar zeven keer gewijzigd. Dat lijkt veel, maar voor Prolander als Gemeenschappelijke Regeling wordt de begroting ver voorafgaand aan het begrotingsjaar opgesteld. Hierdoor zijn wijzigingen van de begroting vrijwel onvermijdelijk in het kader van de begrotingsrechtmatigheid. Specifieke redenen voor de wijzigingen in 2023 waren onder meer het herstelplan en de aanvullende opdrachten van de provinciale opdrachtgevers aan Prolander.

1.1. Wat hebben we gedaan en bereikt?

De hoofdplicht die Prolander momenteel van beide provincies krijgt, is de realisatie van het NNN. Deze opdracht heeft invloed op de leef- en werkomgeving van burgers en ondernemers. De projecten die wij starten, krijgen vaak de vorm van integrale gebiedsprocessen waarin vele belangen hun plek kunnen krijgen. Dus waar realisatie van het NNN als doel voorop staat, hebben we ook veel aandacht voor de bewoners en ondernemers, de landbouwstructuur, voor de wateropgave van de waterschappen, maar ook voor landschap en recreatief medegebruik. Samen maken we het beste plan om op die manier provinciaal beleid te vertalen naar concrete, uitvoerbare en betaalbare plannen met draagvlak. Een opgave die inspireert, faciliteert en vraagt om zorgvuldigheid.

Het afgelopen jaar hebben we weer een flinke bijdrage geleverd aan het vertalen van beleid naar uitvoering en in vele delen van beide provincies gewerkt aan een mooi, waardevol en toekomstbestendig landelijk gebied. Dat we dit doen in een context die in zeer rap tempo buitengewoon ingewikkeld is geworden, is bovenstaand in de aanbestedingsbrief beschreven.

De verantwoording over onze opdracht van de beide provincies vindt plaats via de beleidsprogramma's van de provincies, respectievelijk Natuurlijk Platteland (Drenthe) en Landelijk Gebied (Groningen). In dit jaarverslag geven wij in paragraaf 1.1.1. op hoofdlijnen aan wat we het afgelopen jaar hebben bereikt.

In dit jaarverslag staat de verantwoording van de uitvoeringsorganisatie Prolander centraal. Dit komt aan de orde vanaf onderdeel 1.1.2.

1.1.1. Extern: het werk in de projecten

Projecten Drenthe: de highlights

In de Drentsche Aa is in 2023 vooral gewerkt aan onderzoeken. Zo zijn in het kader van de Natura2000 beheerplannen diverse Landschaps-ecologische Systeemanalyses (LESA's) afgerond. In het Anloërdiepje zijn projecten rondom de verbetering van de waterhuishouding met elkaar gecombineerd in één pilotproject. Dit heeft geleid tot een unieke samenwerking van provincie, waterschap, Prolander en andere partijen. Voor het Rolderdiep is het plan van aanpak goedgekeurd, voor Roodzanden is het inrichtingsplan vastgesteld. Voor Geelbroek zijn we in afwachting van de afronding van juridische procedures waarna we naar verwachting de uitvoering kunnen starten.

In Noordwest is het Landinrichtingsproject Veenhuizen afgerond en is de Landinrichtingscommissie opgeheven. Voor het Peizerdiep is het met de huidige grondposities niet mogelijk de voorgenomen plannen te realiseren. Daarom wordt nu een variant uitgewerkt die voldoende invulling geeft aan de natuur- en waterdoelen.

In De Hunze is het visvriendelijk maken van een gemaal en de verankering van de gasleiding Noordma afgerond. De inrichting van de Boonspolder Spijkerboor is november 2023 gegund. De succesvolle samenwerking met bewoners en gebiedspartners heeft geleid tot de oplevering van het inrichtingsplan Bronnegermaden.

In het Oude Diep is dit jaar de gebiedsontwikkeling Verlengde Middenraai feestelijk afgerond. De ecologische verbindingzone en hydrologische buffer functioneren. In Zuidmaten en Roode Brand kan met de vaststelling van het schetsontwerp en de succesvolle grondverwerving voor twee omvangrijke deelgebieden, het gebiedsproces worden gestart. In Mantingerzand zijn er zorgen vanuit de omgeving die om tijd en aandacht vragen, waardoor de uitvoering vertraagt.

In Zuidwest is het inrichtingsplan Vledder Aa middenloop fase 2 in september 2023 vastgesteld. Op dit moment wordt gewerkt aan het definitief maken van het bestek en het aanvragen van de vergunningen zodat we in 2024 kunnen starten met de uitvoering van het werk. In Ootmaanlanden is de aanbesteding van het werk eind 2023 gestart en zijn de vergunningen verleend, zodat we binnenkort starten met de uitvoering.

In Bargerveen is de uitvoering van Oosteindsche Veen succesvol aanbesteed. Dit is gelukt door een deel van de werkzaamheden emissie-vrij uit te laten voeren zodat stikstofdepositie geen belemmering meer vormde. De uitvoering van Buffer Zuid is gestart met het verleggen van de Stheemanstraat. Het definitief ontwerp voor Schoonebekerveld ligt klaar. De ecologische verbindingzone Koelveen en fietspad zijn opgeleverd.

Ook in 2023 toonden particulieren waaronder boeren interesse in het zelf inrichten en beheren van natuur op hun eigen grond. In totaal is 125 hectare functieverandering gerealiseerd via SKNL.

Bij de aankoop en verkoop van grond is goed te merken dat er wordt gewerkt aan het Drents Programma Landelijk Gebied: de op dit moment onzekere toekomst speelt nadrukkelijk een rol in de afwegingen die met name boeren maken. We zijn wel in gesprek, maar het komt (nog) niet altijd tot transacties. We zien dat terug in een wat lagere realisatie ten opzichte van de eerdere verwachtingen. Ondanks dat is ook in 2023 door Prolander via ondersteunen van kavelruil gewerkt aan de verbetering van de landbouwstructuur. Concreet gaat dat dan om vergroten van huiskavels, verminderen van het aantal kavels per bedrijf en het verkorten van de afstand tot de veldkavels. Dat ging in 2023 om in totaal 1.383ha geruilde landbouwgrond.

Fietspad EVZ Koelveen

Projecten Groningen: de regio's en enkele projecten

In het Zuidelijk Westerkwartier (Groningen West) is voor het deelgebied Dwarsdiep de aanbesteding van het inrichtingsplan voorbereid wat betekent dat we begin 2024 kunnen starten met de uitvoering. Straks zal een oppervlakte van 590ha een belangrijke rol gaan spelen in de waterveiligheid. De huidige bewoners en gebruikers van het gebied zijn door ons met keukentafelgesprekken betrokken bij het 'hoe en waarom' van deze relatief ingrijpende plannen.

In de Medenertilsterpolder (Groningen Noord) is in 2023 een pilot gestart om de weidevogelgoalstelling te realiseren met agrarisch natuurbeheer. Doel is om samen met de agrariërs en terreinbeheerders te komen tot inrichtingsmaatregelen en beheer passend voor de weidevogels en voor de landbouw.

In Groningen Centraal is na afronding van de werkzaamheden aan de Meerweg de aandacht verplaatst naar het maken van een inrichtingsplan voor de Polders Oosterland en Lappenvoort. Deze polders liggen op het grensgebied van Groningen en Drenthe, maken onderdeel uit van het NNN en worden begin 2024 ingericht. Dit betekent dat een deel van de polders natter zal worden waarbij ze hun functie als noodwaterbergingsgebied behouden.

In 2023 was de opgave voor Groningen Oost beperkt. Door in contact te blijven met het gebied hebben we in kunnen spelen op kansen op de grondmarkt. De aangekochte percelen zullen komende jaren kunnen worden gebruikt voor mogelijke plannen met het gebied voor landbouw, natuur, water en klimaat op basis van het nog te ontwikkelen TLG (Transitiedocument Landelijk Gebied Groningen), de Groningse uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk gebied (NPLG).

Een deel van onze inzet voor aan- en verkoop van grond is verschoven naar verplaatsingen en beëindigingen van bedrijven gerelateerd aan het TLG. Dit gebeurde op basis van vrijwilligheid. Tegelijkertijd bleven de aankopen voor het NNN op peil en hebben we via aan- en verkoop van ruilgrond locaties vrij kunnen maken om de NNN-opgave te realiseren en tegelijkertijd de landbouw perspectief te kunnen bieden. In 2023 is voor € 9,3 miljoen aan grondtransacties gerealiseerd.

Naast ons werk in de vier regio's zoals bovenstaand is beschreven, werken we in opdracht van de provincie aan diverse aanvullende opdrachten. Doel van de opdracht Bos&Hout is het uitbreiden van het areaal aan bossen in de provincie. Voor de opdracht Stikstof Liefstingsbroek is de eerste rapportage met meetresultaten opgeleverd. Een zeer omvangrijke aanvullende opdracht is de Landschapswerkplaats onder het Programma Toukomst. Dit is een meerjarige opdracht vanuit het Nationaal Programma Groningen waarin we samen met Groningers werken aan hun initiatieven om het landschap van Groningen te versterken. In 2023 is geïnvesteerd in het netwerk van betrokken gebiedspartners en is gewerkt aan plannen van aanpak voor de initiatieven.

Liefstingsbroek en een aantal van de gebruikte meetopstellingen

1.1.2. Intern: doelen en resultaten van de organisatie Prolander

Om bovenstaande resultaten te kunnen behalen, is het nodig dat de organisatie beschikt over de middelen en de faciliteiten om doeltreffend en efficiënt te kunnen acteren. Hiervoor zijn in de programmabegroting 2023 doelen geformuleerd. Per doel is onder het blokje 'resultaat' weergegeven wat hiervan is gerealiseerd.

Doel 1: De inzetbaarheid van het beschikbare personeel maximaliseren

Belangrijke elementen hierbij zijn:

- Adequate Arbozorg inclusief veiligheid (intern en extern);
- Goed verzuimmanagement (norm max. 5%);
- Vitaliteit (work/life balance) en gezondheid;
- Afronden aanpassingen kantoorhuisvesting post Corona/faciliteren thuiswerken;
- Adequaat functiehuis.

Resultaat doel 1

Adequate Arbozorg en verzuimmanagement

In 2023 hebben we op Arbogebied de lijn van 2022 voortgezet. Het jaar 2022 sloten we af met een ziekteverzuim van bijna 10%. In 2023 hebben we met name extra aandacht besteed aan het langdurig verzuim. In samenwerking met de Arbodienst, Bedrijfsmaatschappelijk werk, P&O en de zieke medewerkers zelf zijn we in staat geweest om het aantal langdurige zieken te laten dalen. Het totale ziekteverzuim is eind 2023 gedaald naar 4,7%. Met de (nieuwe) Arbo-coördinator van Drenthe hebben we goede (proces)afspraken gemaakt, wat heeft geleid tot een actualisering van Arbo(beleids)documenten zoals de eigen Kadernota Arbo en ons ziekteverzuimbeleid. We hebben per 1 januari 2024 een nieuwe Arbodienst gecontracteerd.

Vitaliteit en gezondheid

We hebben stappen gezet op duurzame inzetbaarheid, vitaliteit en veiligheid. In de reguliere jaarlijkse gesprekken tussen medewerkers en leidinggevendenden krijgen duurzame inzetbaarheid, vitaliteit, opleidingen en werkplezier continu aandacht. Ook in Vakgroep-bijeenkomsten vanuit de Prolander Academie is hiervoor aandacht. In 2023 heeft in samenwerking met Drenthe een preventief medisch onderzoek (PMO) onder de medewerkers van Prolander plaatsgevonden en dit heeft waardevolle inzichten opgeleverd voor het Arbo Jaarplan 2024. Daarnaast hebben we gemerkt dat het organiseren van een dergelijk onderzoek het bewustzijn bij de medewerkers van de eigen gezondheid en levensstijl stimuleert. Op het gebied van veiligheid hebben we trainingdagen Agressie en Geweld verzorgd. De veiligheid van onze medewerkers op de werkplek en het in het veld staat hoog op onze agenda. Het zal de komende jaren een belangrijk aandachtspunt blijven.

Kantoorhuisvesting

Het afgelopen jaar is Prolander regelmatig in gesprek geweest met de provincie Drenthe over de huisvesting en de ontwikkelingsbehoefte die Prolander hierin heeft. Prolander heeft groei doorgemaakt en heeft daardoor behoefte aan meer kantoorwerkplekken en andere inrichtingsvormen zoals projectruimtes en afzonderlijke (stilte)werkplekken. De gesprekken hierover worden in 2024 voortgezet en Prolander zal ook beleid ontwikkelen hoe we vorm willen geven aan het hybride werken. Daarnaast hebben we extra zit- en statafels gerealiseerd. De verwachting is dat dit verder zal toenemen in 2024. Dit geldt zowel voor onze locatie in Groningen als in Drenthe.

Adequaat functiehuis

In 2023 hebben we met een externe adviseur gewerkt aan het duiden van de diverse functies van ons generieke functiehuis op de verschillende schaalniveaus. Deze duiding wordt ondersteund met herkenbare praktijkvoorbeelden. Inmiddels is een deel hiervan opgeleverd.

De duidingen geven meer scherpheid op wat van medewerkers wordt verwacht en ook over hoe hun loopbaanpaden er uit zouden kunnen zien.

Doel 2: De beschikbaarheid van voldoende flexibel inzetbaar personeel om kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkelingen goed op te kunnen vangen

Belangrijke elementen hierbij zijn:

- Doorontwikkelen arbeidsmarktstrategie, bijvoorbeeld door het geven van gastcolleges en samenwerkingen met hogescholen en universiteiten;
- Binden en boeien, het behoud en aantrekken van goed personeel;
- Verbeteren arbeidsmarktcommunicatie;
- Traineeship om starters aan te kunnen nemen;
- Doorontwikkelen van de Prolander Academie.

Resultaat doel 2

Binnen onze Arbeidsmarktstrategie is het volgende gerealiseerd:

- Nieuwe templates voor vacatureteksten voor alle Prolander-functies;
- Fundament van het onboarding proces inclusief (technische) implementatie;
- Wervingsfilmpjes en een actuele webpagina “werken bij”;
- Invulling aan campus-recruitment en verkennende gesprekken met traineebureaus.

De Prolander Academie is dit jaar ‘neergezet’ als belangrijk element in het binden en boeien van personeel. Het is ons platform voor delen van kennis en het organiseren van kennis- en ontwikkelactiviteiten.

Ook zijn vier Prolander-middagen, kennis-webinars, externe oriëntaties en veldbezoeken georganiseerd.

Doel 3: De beschikbaarheid van voldoende vaardig personeel

Belangrijk hierbij is:

- Het doorontwikkelen van digitale vaardigheden om in de gedigitaliseerde werkomgeving van Prolander en de beide provincies goed te kunnen werken;
- Persoonlijk leiderschap, zelforganisatie en inzet op talenten.

Resultaat doel 3

Voor het werken met SharePoint is voor alle medewerkers een opfris-training gegeven, toegespitst op Prolander. Verder heeft een aantal medewerkers een Power BI training gevolgd.

Een aantal medewerkers is ondersteund in het ontwikkelen van hun persoonlijk leiderschap. Inmiddels heeft ruim 60% van de medewerkers vrijwillig een TMA (Talenten Motivatie Analyse) gedaan. Ook zijn Team-TMA's gedaan door projectteams, Vakgroepen en afdelingen. Kennis van eigen talenten en elkaars talenten helpt om er beter gebruik te maken. Teamcoaching wordt aangeboden ter versterking van samenwerking en organiseren van een slimmere werkverdeling in aanvulling op de inhoudelijke aansturing van projecten.

Doel 4: De beschikbaarheid van adequate ondersteunende systemen

Belangrijke elementen hierbij zijn:

- Het bevorderen van interne en externe samenwerking door een digitale samenwerkingsomgeving;
- Afronden van de systemen voor documentbeheer (SharePoint) en relatiebeheer (CRM) en Informatiebeheer (Power BI) uit het informatieplan (2018);
- Volledige en tijdige archivering, ondersteund door een Document Management System (DMS);

Resultaat doel 4

- Voor bevorderen van interne en externe samenwerking door een digitale samenwerkingsomgeving, is in 2023 vooral gefocust op het leren gebruiken van de eerder opgeleverde SharePoint-omgeving. Er zijn trainingen georganiseerd, en Tips van de week en Nieuwsberichten worden gedeeld.
- Documentbeheer binnen SharePoint is in 2023 afgerond. Dat wil zeggen: continu worden verbeteringen doorgevoerd aan de hand van actuele ontwikkelingen. Voorbeelden daarvan zijn de Prolander Academie, het nieuwe Smoelenboek en telkens toegespitste projectsites aanmaken voor nieuwe projecten.
- Op het gebied van CRM was eerder al een nieuwe verplichtingenadministratie ontwikkeld en ingevoerd waardoor de noodzaak voor een 'echte' CRM-oplossing minder groot is geworden. In 2023 zijn de huidige behoeften in kaart gebracht als basis voor een concreet advies in 2024.
- Rondom Power BI is een uitgebreide pilot uitgevoerd met medewerkers uit diverse bedrijfsonderdelen die verantwoordelijk zijn voor het maken van (Excel)rapportages. Evaluatie van de pilot heeft uitgewezen dat Power BI toegevoegde waarde heeft. Voor 2024 wordt een vervolg voorbereid waarin Power BI daadwerkelijk in gebruik zal worden genomen.
- In 2023 zijn randvoorwaarden ingevuld voor digitale archivering op de SharePoint omgeving. Concrete voorbeelden daarvan zijn DocuBird-versiebeheer en E-mail upload. De implementatie binnen de organisatie wordt in 2024 opgepakt, samen met de archiveringsoplossing (Cloudlife/i4You).
- In 2023 is een nieuw Informatieplan 2024-2028 gemaakt en vastgesteld.

Doel 5: Het realiseren van bedrijfsprocessen die in control zijn

Belangrijke elementen hierbij zijn:

- Bedrijfsprocessen, die 'lean' zijn en in hoge mate geautomatiseerd.

Resultaat doel 5

In de 2023 is een herstart gemaakt met het project 'AO lean' met als doel een aantal bedrijfsprocessen te actualiseren en te ontdoen van overbodige stappen. We verwachten dit project in 2024 te kunnen afronden. Zie verder doel 4 over digitale archivering.

Doel 6: Herkenbaarheid van Prolander zowel wat betreft de projecten als de organisatie

Belangrijke elementen hierbij zijn:

- Doorontwikkelen project- en programmacommunicatie;
- Doorontwikkelen omgevings- en relatiemanagement.

Resultaat doel 6

Project- en programma-communicatie is voor Prolander van groot belang. We onderzoeken steeds hoe we goed aansluiting kunnen vinden bij de 'stakeholders' in de projectgebieden: de agrarische ondernemers, de bewoners, de natuurbeschermers, de recreanten, waterschap en gemeente. Door middel van nieuwsbrieven informeren we het gebied over ons werk zowel op het gebied van natuur als landbouw. Mede door de onduidelijkheid over het NPLG, hebben we afgelopen jaar gezien dat communicatie steeds belangrijker wordt en meer inspanning vergt. Project- en programmacommunicatie is en blijft dan ook uitermate belangrijk.

In het afgelopen jaar zijn er veel personele wisselingen geweest in het netwerk van Prolander. Daarop is op verschillende niveaus opnieuw kennisgemaakt en wordt de samenwerking gezocht. Omgevingsmanagement is de afgelopen jaren onder andere een belangrijk thema geweest in de Vakgroep van de medewerkers gebiedsontwikkeling.

Doel 7: Goede opdrachtgever-opdrachtnemer relaties

Belangrijke elementen hierbij zijn:

- Constructieve en rolvaste overlegsituatie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer op meerdere niveaus;
- Strategisch overleg met provincies (Big-8).

Resultaat doel 7

Samen met Drenthe zijn meerdere sessies georganiseerd met als thema de relatie Opdrachtgever – Opdrachtnemer. Zowel de deelprogrammaleiders en grondmedewerkers van Drenthe als onze projectleiders en grondmedewerkers namen daaraan deel.

Met Groningen zijn we op veldbezoek geweest naar het Fochteloërveen om kennis en ervaringen uit te wisselen en tijd te nemen voor ontmoeting en inspiratie.

Daarnaast vindt structureel overleg plaats op het niveau van projectleiders, programmamanagement en directie. In deze overleggen is onder andere aandacht voor de voortgang van het werk, financiën en bestuurlijke aandachtspunten.

Fochteloërveen

Doel 8: Projectmatig werken en innovatie

Extra aandacht geven aan Contractmanagement en Risicomanagement.

Resultaat doel 8

Op dit moment is contractmanagement onderdeel van de taken van een projectleider. We constateren dat in toenemende mate inzet van specialistische kennis nodig is om dit op het vereiste niveau te kunnen blijven doen. We treffen daarom voorbereidingen om een contractmanager aan te kunnen trekken.

Voor risicomanagement geldt eveneens dat dit steeds meer aandacht vergt; het is reeds onderdeel geworden van de maandrapportages maar dit onderwerp zal in 2024 verder worden verdiept.

Onderdeel van ons streven naar efficiënt en doelmatig werken, is de uitwerking van de zogenaamde Prolander Werkwijze. Dit een gestandaardiseerde werkwijze die we kunnen toepassen in alle projecten van Prolander, van de voorbereidingsfase tot en met de uitvoering.

1.1.3. Intern: bedrijfsvoering

Sturing & management

Het management van Prolander heeft een omvang van 5,6 fte: de directeur (1,0 fte), 3 teammanagers (3,0 fte) zonder inhoudelijke sturingstaken, een programmamanager (1,0 fte) en een concerncontroller/manager bedrijfsvoering die gebruik maakt van het generatiepact (0,6 fte).

Generatiepact (GP)

De leeftijdsopbouw van de medewerkers van Prolander was aanvankelijk erg scheef. Er was een ondervertegenwoordiging van jonge medewerkers en een oververtegenwoordiging van oudere medewerkers. Hierdoor waren er knelpunten bij de instroom, doorstroom en uitstroom van medewerkers. Het Generatiepact (2018/2019) is één van de instrumenten die zijn ingezet om te zorgen dat oudere ambtenaren langer duurzaam inzetbaar zijn, gekoppeld aan extra instroom van nieuwe jongere medewerkers.

In totaal waren er eind 2023 nog 9 deelnemers. In 2023 zijn twee medewerkers met pensioen gegaan.

Overhead

Volgens het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV wordt onder overhead verstaan: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. In de begroting 2023 is toegelicht dat de begrote overhead in 2023 34,6% bedraagt. Tevens is in de begroting 2023 aangegeven dat een percentage van 35% een adequate norm is voor de overhead. De gerealiseerde overhead in 2023 bij Prolander bedroeg 26,7%. Deze lagere overhead is het gevolg van

de groei die Prolander in 2023 doormaakte als gevolg van aanvullende opdrachten. De berekening van de overhead is opgenomen in bijlage 4.

Investerings 2023

EBS

Ook in 2023 hebben we verbeteringen aan het financiële systeem EBS en bijbehorende projectadministratie aangebracht. De volgende zaken zijn gerealiseerd:

- Voor het gehele systeem EBS en APEX (waarmee applicaties kunnen worden gebouwd in de Oracle omgeving) is een upgrade uitgevoerd naar versie 12.2.10. De technische en gebruikersinterface aanpassingen in deze versie zijn gering maar de upgrade was mede noodzakelijk voor het in aanmerking blijven komen van support vanuit Oracle;
- Tegelijkertijd met de upgrade hebben we de door Enshore ontwikkelde Test Automation Tool voor Prolander laten inrichten. Deze tool omvat de belangrijkste financiële Prolander processen binnen EBS en APEX. Dit gebruiken we om aanpassingen in EBS en APEX geautomatiseerd te testen. Dat scheelt veel handmatig testwerk;
- Als gevolg van de upgrade moest de maatwerkmodule voor tijdschrijven worden vernieuwd. Dit is nu naast andere tools zoals het Verplichtingen- en Relatie-invoerportaal ook in APEX ontwikkeld en sinds april 2023 live. In het najaar hebben we nog diverse verbeteringen doorgevoerd op basis van gebruiker-ervaringen;
- Tevens zijn we in het najaar van 2023 gestart met de ontwikkeling van geautomatiseerde exports uit EBS en APEX die we gebruiken voor onze in- en externe rapportages. Dit zal ook helpen bij het omschakelen naar rapportages met Power BI.

GIS

- GeoAI
Dit jaar hebben we de GeoAI pilot voortgezet in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen. Met onze Vakgroep Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer (SNL) hebben we hun onderzoeksvragen besproken. De handhavingstaak met betrekking tot de GVE (grootvee eenheid) leent zich goed voor een GeoAI toepassing. In 2023 is een 'strippenkaart' gekocht bij de RUG voor 10 dagen dataondersteuning. De uitwerking hiervan zal in 2024 plaatsvinden;
- Digi-toegankelijkheid
Iedereen moet informatie en diensten van de overheid kunnen bereiken en gebruiken. Dit geldt ook voor onze geografische informatieproducten. Begin dit jaar is een sessie georganiseerd met ons communicatiebureau HVR en ESRI (onze softwareleverancier) over wat er wettelijk moet en wat er technisch kan. Met deze informatie zijn acties uitgezet om onze informatieproducten hierop aan te passen.

VRIS

Het Vastgoedregistratie en -Informatiesysteem (VRIS) is in 2023 verder verbeterd voor onder meer de volgende aspecten:

- Er is een koppeling opgezet voor het presenteren van rapportages uit VRIS in Power BI;
- Agrarische transacties vanuit het Kadasterabonnement AGRIS worden getoond en gerapporteerd in VRIS;
- Vanuit de kaartviewer kunnen URL's naar externe sites benut worden.

1.2. Ondersteuning door de deelnemende provincies

Prolander koopt ondersteuning van onze organisatie op het gebied van de PIOFACH taken in bij de deelnemende provincies. Per 1 maart 2020 is een dienstverleningsovereenkomst (DVO) gesloten voor:

- **ICT:** digitale voorzieningen, telefonie, specials, technisch beheer GIS, technisch en functioneel beheer SharePoint, informatieadvies / informatiemanagement, advies over informatieveiligheid, intranet (Huisnet) en hosting van de website www.prolander.nl.
- **HRM-dienstverlening:** arbo, personeels- en salarisadministratie, verlofadministratie, personeelsdeclaraties, HR-systemen en applicatiebeheer daarvan, HR-beleid en advies, organisatieadvies en werving & selectie.
- **Facilitaire dienstverlening:** huisvesting, werkplekken, schoonmaak, servicedesk, catering, koeriersdiensten, archivering en beheer dienstauto's.
- **Inkoop en aanbesteding:** juridische controle en achtervang/advies, en toegang tot Negometrix.
- **Klantcontactcentrum (KCC):** de eerste lijnsopvang voor telefonische oproepen voor Prolander.
- **Juridische zaken en functionaris gegevensbescherming:** juridische ondersteuning en advies over zaken waarvoor Prolander zelf te weinig kennis en/of capaciteit heeft. Beschikbaarheid van functionaris gegevensbescherming.

In zijn totaliteit betaalde Prolander in 2023 bijna € 2,0 miljoen voor deze dienstverlening aan de provincies. Onderstaand zijn de begrote en de gerealiseerde kosten van de DVO's weergegeven:

Dienstverleningsovereenkomst	Realisatie 2022	Begr. 2023 v. wijziging	Begr. 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Vershil
- HRM dienstverlening	188.935	158.100	213.100	157.172	-55.928
- Inkoopondersteuning	29.004	40.400	40.400	29.875	-10.525
- KCC dienstverlening	19.162	28.200	28.200	28.599	399
- Functionaris gegevensbescherming	14.412	15.000	15.000	14.844	-156
- Huisvesting	684.250	675.800	739.800	728.013	-11.787
- Automatisering	1.074.987	905.200	1.222.000	1.038.309	-183.691
Totaal	2.010.750	1.822.700	2.258.500	1.996.812	-261.688

Prolander heeft aangegeven gebruik te willen maken van de verlengingsoptie voor 2024. Het overleg hierover is nog niet afgerond.

1.3. Wat heeft het gekost en wat waren de baten?

In de onderstaande tabel is aangegeven wat het resultaat is over 2023 en wat de verschillen voordelig (V) of nadelig (N) zijn ten opzichte van de begroting 2023 na wijziging. Over het boekjaar 2023 is een voordelig exploitatiesaldo behaald van € 559.212. Dit is € 559.212 voordeliger dan het resultaat dat na wijzigingen was begroot, te weten € 0.

Jaarrekening 2023	Begr. 2023 voor wijz.	Begr. 2023 na wijz.	Realisatie 2023	Vershil	V/N
Baten	-10.152.400	-17.484.200	-16.302.514	1.181.686	N
Lasten	10.152.400	16.976.200	15.235.365	-1.740.835	V
Saldo van baten en lasten	-	-508.000	-1.067.149	-559.149	V
Mutatie in de reserves	-	508.000	507.937	-63	V
Gerealiseerd resultaat	-		-559.212	-559.212	V

1.3.1. Voorstel resultaatbestemming 2023

Voorgesteld wordt om het voordelig resultaat 2023 ad € 559.212 toe te voegen aan de algemene reserve.

Voorstel resultaatbestemming 2023	
Gerealiseerd resultaat 2023	559.212
+/+ Toevoeging algemene reserve	559.212
Resultaat 2023 na resultaatbestemming	-

2. Paragrafen

Met de paragrafen wordt een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de jaarstukken gegeven. Voor Prolander betreft dat de volgende paragrafen: weerstandsvermogen en risicobeheersing, financiering, bedrijfsvoering en wet open overheid. De paragrafen lokale heffingen, onderhoud kapitaalgoederen, verbonden partijen en grondbeleid zijn voor Prolander niet van toepassing.

2.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Essentieel bij de weerstandscapaciteit is of deze toereikend is om eventuele risico's op te vangen. Hierbij wordt benadrukt dat de risico's alleen betrekking hebben op de bedrijfsvoering organisatie Prolander (bedrijf 1). Deze paragraaf geeft daarbij voornamelijk een doorkijk naar de komende boekjaren.

2.1.1. Kaders weerstandvermogen

Om de weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's te kunnen beoordelen, is een ratio weerstandsvermogen gedefinieerd:

$$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \text{Ratio weerstandsvermogen}$$

Door het Rijk is geen algemene norm vastgesteld waar de decentrale overheid aan moet voldoen. Prolander streeft er naar om de ratio weerstandsvermogen boven de 1,0 te houden. Dat betekent dat alle gekwantificeerde risico's minimaal gedekt moeten worden door de aanwezige weerstandscapaciteit. Door het *Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement* zijn wel enkele beoordelingsnormen gegeven. Een norm van tussen de 1,0 en 1,4 wordt binnen dat kader als voldoende beschouwd.

2.1.2. Inventarisatie van de risico's

Het financiële risico wordt berekend door de kans te vermenigvuldigen met de omvang van het ingeschatte financiële gevolg. Voor het financieel gevolg worden bandbreedtes gehanteerd om een klasse-indeling te kunnen bepalen. De uiteindelijke risicoscore wordt berekend door de kwantiteitsklasse te vermenigvuldigen met de klasse behorend bij de bandbreedte van het financiële gevolg (A * B).

Kans (A)		Financieel gevolg (B)	
Klasse	Kwantiteit	Klasse	Bandbreedte
1	10%	1	< €50.000
2	30%	2	€50.000 - €100.000
3	50%	3	€100.000 - €250.000
4	70%	4	€250.000- €500.000
5	90%	5	> €500.000

Daarnaast is onderscheid gemaakt tussen structurele- en incidentele financiële risico's. Indien noodzakelijk kan van bovenstaand model worden afgeweken voor zover en indien een bepaald risico de maximaal in dit model bereikbare waarde van € 450.000 overstijgt (90% van € 500.000).

Risico-inventarisatie Prolander

Bij de inventarisatie van de risico's zijn drie risico's geïdentificeerd, waarbij een inschatting is gemaakt van de kans dat het risico incidenteel (I) of structureel (S) zich daadwerkelijk zal voordoen. Prolander heeft de volgende risico's geïdentificeerd (risicoscore van 1 laag risico tot 25 hoog risico):

Risico	Risico-score	Financieel risico structureel	Financieel risico incidenteel
Ziekteverzuim	15	€ 331.000	-
Krapte arbeidsmarkt / flexibele schil	12	€ 164.500	-
Coronacrisis	0	0	-
Totaal risico's		€ 495.500	-

Ziekteverzuim

Bij een relatief kleine organisatie als Prolander heeft ziekteverzuim een behoorlijke invloed op de exploitatie. Omdat de werkzaamheden doorlopen en niet altijd binnen de eigen formatie kunnen worden opgevangen, is voor het verzuim regelmatig externe inhuur benodigd. Het risico is structureel van aard.

Omvang

De omvang is berekend door de loonsom 2024 te vermenigvuldigen met het gerealiseerde verzuimpercentage over 2023 van 4,7%. De uitkomst van afgerond €552.000 ($€ 11.740.500 \times 4,7\%$) wordt vermenigvuldigd met een opslag voor de inhuur van externen. De inhuur van tijdelijke krachten en externen is namelijk in verhouding met de eigen formatie relatief prijzig. De uitkomst wordt daarom op basis van verwachtingscijfers met 20% verhoogd. De financiële omvang bedraagt zodoende € 662.000 ($€552.000 \times 120\%$). De kwantiteit is ingeschaald op klasse 3 waardoor het financiële risico van deze extra lasten wordt geschat op € 331.000.

Risicoscore

Kans (A)		Financieel gevolg (B)		Risico (A * B)		
Kwantiteit	Klasse	Omvang	Klasse	Risico €	Risicoscore	I/S
50%	3	€ 662.000	5	€ 331.000	15	S

Beheersmaatregel

Door het voeren van gedegen verzuimmanagement wordt het risico van verzuim beperkt. We zetten in op extra preventiemaatregelen. Indien er toch sprake is van verzuim, is het streven de werkzaamheden zoveel als mogelijk binnen de huidige formatie op te lossen. Wanneer er toch moet worden ingehuurd worden de kosten in eerste instantie gedekt uit de exploitatie of door een beroep te doen op de algemene reserve.

Krapte arbeidsmarkt/ flexibele schil

Door toenemende krapte op de arbeidsmarkt is het soms lastig om vacatures in de vaste formatie te vervullen. Doordat de inhuur van tijdelijke krachten en externen in verhouding met een eigen formatie vaak prijziger is, levert dit extra lasten op. Het risico is structureel van aard.

Omvang

De verwachting is dat voor ongeveer 10% van de totale formatie een hogere loonsom moet worden betaald. De omvang van het risico bedraagt afgerond circa € 235.000 ($(10\% \times € 11.740.500^1) \times 20\%$). De kwantiteit is ingeschaald op klasse 4 (waarschijnlijk), waarmee het totaal financiële risico is bepaald op € 164.500.

¹ Omvang van de totale loonkosten 2024 conform de programmabegroting 2024.

Risicoscore

Kans (A)		Financieel gevolg (B)		Risico (A * B)		
Kwantiteit	Klasse	Omvang	Klasse	Risico €	Risicoscore	I/S
70%	4	€ 235.000	3	€ 164.500	12	S

Beheersmaatregel

De kosten van het inhuren van tijdelijke medewerkers worden zoveel als mogelijk beperkt. Samen met de provincie Drenthe is de inhuur van personeel aanbesteed.

Coronacrisis

In de begroting 2023 spraken wij over een risico als een nieuwe opleving van het Covid virus zich zou voordoen waardoor de continuïteit van de bedrijfsprocessen in gevaar zou kunnen komen. In 2023 heeft zo'n opleving niet plaatsgevonden en beschouwen wij dit niet meer als een risico.

2.1.3. Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet-begrote kosten op te kunnen vangen. Als blijkt dat tegenvallers niet gedekt kunnen worden binnen de gehele begroting is de bedrijfsvoerings-organisatie aangewezen op een extra bijdrage van de provincies Groningen en Drenthe. De weerstandscapaciteit is onderverdeeld in een structurele- en incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de post onvoorzien in de exploitatie. Hiervoor is jaarlijks een post opgenomen van € 50.000.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het bedrag dat binnen het eigen vermogen vrij aanwendbaar is. Prolander rekent de algemene reserve tot het vrij aanwendbare vermogen. Deze reserve is bedoeld voor het opvangen van onvoorzien uitgaven voortvloeiend uit opkomende verplichtingen, calamiteiten en het opvangen van eventuele rekeningtekorten. De huidige stand van de algemene reserve bedraagt afgerond € 367.000. Ook wordt het nog te bestemmen rekeningresultaat 2023 (afgerond € 559.000) toegerekend tot het vrij aanwendbare vermogen².

2.1.4. Confrontatie met beschikbare weerstandscapaciteit

In onderstaand overzicht worden de hierboven genoemde risico's in verband gebracht met de beschikbare weerstandscapaciteit.

Berekening weerstandscapaciteit		Structureel	Incidenteel	Totaal
A	Geïnteriseerde risico's	€ 495.500	0	€ 495.500
B	Beschikbare weerstandscapaciteit	- € 50.000	- € 926.000	- € 976.000
C = A - B	Saldo	€ 445.500	€ -926.000	€ - 480.500

De ratio weerstandsvermogen met betrekking tot het totaal aan risico's is als volgt berekend:

$$\frac{976.000}{495.500} = 1,97$$

² Op grond van artikel 18, reserves en weerstandsvermogen, van de gemeenschappelijke regeling Prolander (2 november 2015) wordt een batig saldo in beginsel toegevoegd aan de weerstandscapaciteit (de algemene reserve) van de bedrijfsvoeringsorganisatie. Vanzelfsprekend wordt een nadelig saldo in mindering gebracht op de weerstandscapaciteit.

Conclusie

De uitkomst van 1.97 voldoet aan de streefnorm van tussen de 1,0 en 1,4. Dit betekent dat de huidige weerstandscapaciteit toereikend is om de geïdentificeerde risico's op te vangen wanneer deze zich tegelijk in één begrotingsjaar voordoen.

2.1.5. Financiële kengetallen

In onderstaand overzicht zijn de wettelijk verplichte kengetallen gepresenteerd. Na de tabel volgt een korte toelichting.

Financiële kengetallen	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Norm
Netto schuldquote	-2,62%	-5,07%	-9,32%	<130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	-2,62%	-5,07%	-9,32%	<130%
Solvabiliteitsratio	-1,38%	2,32%	5,26%	>25%
Structurele exploitatieruimte	-3,89%	-0,47%	3,47%	>0%
Solvabiliteit na correctie	-3,14%	10,13%	17,91%	>25%

Netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle leningen)

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van Prolander ten opzichte van de eigen middelen. Dit kengetal geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Hoe lager het percentage, hoe beter. Het percentage van -9,32% is uitstekend.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin Prolander in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het gerealiseerde percentage van 5,26% is lager dan de norm van 25% en dit wordt mede veroorzaakt door de rekeningcourantverhouding met de bedrijven 2 en 3 (uitvoering van de programma's van de provincies Groningen en Drenthe).

Om een betere afspiegeling te geven van de solvabiliteit van Prolander is het kengetal *solvabiliteit na correctie rekeningcourantverhouding deelnemers* opgenomen; zie hieronder.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken of tijdelijke geldstromen. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten (exclusief de mutatie reserves). Het kengetal wordt uitgedrukt in een percentage. Een negatief percentage betekent dat de structurele baten niet toereikend zijn om de structurele lasten te dekken.

Met het gerealiseerde percentage van 3,47% is sprake van positieve exploitatieruimte in 2023, wat betekent dat de structurele lasten gedekt kunnen worden door de structurele baten.

Solvabiliteit na correctie rekeningcourantverhouding deelnemers

Om een realistischer beeld te geven van de solvabiliteit van bedrijf 1 is het kengetal *solvabiliteit na correctie rekeningcourantverhouding deelnemers* opgenomen. Dit kengetal is toegevoegd omdat in de berekening van de solvabiliteitsratio die bij ministeriële regeling is voorgeschreven, geen rekening wordt gehouden met de feitelijke schuldenpositie van de eigen organisatie. Bij de rekeningcourantverhoudingen met de provincies Groningen en Drenthe is in beginsel geen sprake van een schuld maar van vooruit ontvangen gelden met een specifiek bestedingsdoel. Prolander is belast met de uitvoering van de projecten en het besteden van de projectgelden, maar beide 'moeders' staan zelf garant voor de daadwerkelijke financiële verplichtingen.

Wanneer de rekeningcourantverhouding buiten de berekening van de solvabiliteitsratio wordt gelaten, is sprake van een solvabiliteitsratio van 17,91%. Daarmee wordt niet voldaan aan de gepresenteerde

norm van 25%. Gezien onze financiële afhankelijkheid van beide provincies is de externe betekenis daarvan beperkt. Als we de omvang van de vlottende activa, zoals blijkt uit de balans per 31 december 2023 (paragraaf 5.1) beschouwen, kunnen we constateren dat deze groter is dan de omvang van de vlottende passiva waarmee in principe dus onmiddellijk aan alle (kortlopende) verplichtingen kan worden voldaan.

2.2. Financiering

Via de financieringsparagraaf (artikel 13 van het BBV) in de begroting en de jaarstukken wordt de uitwerking en uitvoering van het treasurybeleid respectievelijk vastgesteld en verantwoord. In deze paragraaf worden onder meer de ontwikkelingen aangegeven met betrekking tot de kasgeldlimiet, de ontwikkelingen wat betreft de renterisiconorm en de verwachte toe- of afname van geldleningen en/of uitzettingen.

2.2.1. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet houdt in dat de gemiddelde netto-vlottende schuld van een decentrale overheid (ofwel openbaar lichaam) in een bepaald kwartaal niet hoger mag zijn dan een wettelijk bepaald percentage van het begrotingstotaal aan lasten. In artikel 2, lid 1d van de uitvoeringsregeling van de Wet fido is het percentage voor gemeenschappelijke regelingen vastgesteld op 8,2%. Hieronder volgt de toetsing van de kasgeldlimiet.

Berekening kasgeldlimiet (1)

Begrotingstotaal aan lasten * 8,2%	=	Kasgeldlimiet in bedrag
€ 16.976.200 * 8,2%	=	€ 1.392.048

Berekening netto-vlottende schuld (2)

Vlottende schuld -/- vlottende middelen	=	Netto-vlottende schuld
€ 15.982.396 -/- € 17.501.614	=	- € 1.519.218

Toetsing kasgeldlimiet

Kasgeldlimiet (1) -/- netto-vlottende schuld (2)	=	Ruimte (+) of overschrijding (-)
€ 1.392.048 -/- - € 1.519.218	=	€ 2.911.267 (+)

Op basis van de uitkomst kan worden geconcludeerd dat Prolander, op basis van de balans per 31 december 2023, voldoet aan de bepalingen omtrent de kasgeldlimiet van de Wet fido.

2.2.2. Geldleningen

Zoals ook uit de balans blijkt, is ultimo 2023 geen sprake van uitgeleende gelden of aangetrokken gelden. Een overzicht is daarom niet opgenomen.

2.2.3. Omslagrente

Het rente-omslagpercentage wordt bepaald door de netto rentelasten te delen door de boekwaarde van de investeringen per 1 januari. Aangezien bij Prolander geen sprake is van rentelasten kan er geen omslagrente toegerekend worden aan de activa. Een berekening van de omslagrente is derhalve niet opgenomen in de jaarstukken 2023.

2.2.4. Renterisiconorm

Het renterisico heeft betrekking op de vaste schuld en op het bedrag waarover renterisico wordt gelopen. Naast de renteherzieningen zijn hiervoor ook de aflossingen van belang, want het renterisico wordt verkleind door aflossingen in de tijd te spreiden. Het renterisico wordt getoetst aan het bedrag van de renterisiconorm. De renterisiconorm heeft betrekking op het totaal van de begroting van uitsluitend het komende jaar. De renterisiconorm bedraagt 20% van de vaste schuld (waarbij een

drempelbedrag geldt van € 2.500.000). Bij Prolander is ultimo 2023 sprake van een lang vreemd vermogen positie van € 0. Prolander voldoet aan de renterisiconorm, zoals uit de onderstaande berekeningen blijkt.

Berekening renterisico (1)

Renteherzieningen + aflossingen	=	Renterisico
€ 0 + € 0	=	€ 0

Berekening renterisiconorm (2)

Begrotingstotaal * 20%	=	Renterisiconorm
€ 16.976.200 * 20%	=	€ 3.395.240

Toetsing renterisico in relatie tot de renterisiconorm

Aangezien de renterisiconorm (2) groter is dan het renterisico (1) is er sprake van ruimte onder de renterisiconorm.

2.3. Bedrijfsvoering

De paragraaf betreffende de bedrijfsvoering geeft inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. In de programmaverantwoording, onderdelen 1.1.2 tot en met 1.1.3, is de bedrijfsvoering uitvoerig aan de orde geweest en wordt daarom in deze paragraaf niet integraal toegelicht. In deze paragraaf belichten wij enkele specifieke onderwerpen.

Rechtmatigheidsverantwoording

De voorbereiding van de rechtmatigheidsverantwoording door het bestuur, die met ingang van het boekjaar 2023 verplicht is, hebben wij uitbesteed aan een externe adviseur. Deze heeft de noodzakelijke interne controle uitgevoerd op basis van een controleplan om de rechtmatigheidsverantwoording door het bestuur te kunnen onderbouwen. Op basis hiervan is de directie van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen van het intern inkoopbeleid betreffen:

- Spend analyse leverancier Hofstra Heersche Landschapsarchitecten € 12.674
- Spend analyse leverancier Elzinga & Oterdoom Procesmanagement € 9.600
- Spend analyse leverancier Centraal Beheer Schadeverzekering € 21.990

De geconstateerde afwijking van Europees aanbestedingsbeleid betreft:

- In de raamovereenkomst met Flinter (Europese aanbesteding) is geen maximale opdrachtwaarde in de raamovereenkomst opgenomen wat wel had gemoeten. Daarom is dit een formele rechtmatigheidsfout.

Voor de rechtmatigheidsverantwoording is een modelverklaring opgesteld. Deze verklaring is opgenomen als bijlage 3.

Klachten

In 2023 is een klacht ingediend. Deze is na overleg ingetrokken.

2.4. Wet Open Overheid

De Woo beoogt een transparante en actief openbaar makende overheid. Met dit doel kan het belang van openbaarheid van publieke informatie voor de democratische rechtsstaat, de burger, het bestuur en economische ontwikkeling beter worden gediend.

De Wet open overheid (Woo) vervangt sinds 1 mei 2022 de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Het belangrijkste verschil tussen de Wob en de Woo is dat bestuursorganen verplicht zijn om in de komende vijf jaar elf categorieën documenten gefaseerd actief openbaar te maken. Daarnaast eist de Woo dat de digitale informatiehuishouding op orde is.

De Woo omvat:

- Het passief openbaar maken van documenten n.a.v. een Woo-verzoek
- Het actief openbaar maken van documenten in elf verplichte informatiecategorieën;
- Een inspanningsverplichting om uit eigen beweging zoveel mogelijk de bij de gemeente berustende informatie neergelegd in documenten voor eenieder openbaar te maken;
- Het op orde brengen van de informatiehuishouding.

Voor wat betreft het passief openbaar maken heeft Prolander geen mandaat om zelf Woo-verzoeken af te handelen; dit ligt bij de provincies Groningen en Drenthe. Prolander volgt het proces zoals dat binnen de provincies is/wordt vastgesteld. Om dit optimaal te kunnen doen, is/wordt Prolander actief meegenomen in de Woo-overleggen en -projecten bij de Provincies en volgen we het stappenplan van de Rijksoverheid³.

Zo is er in 2023 als pilot gestart met het proactief publiceren van bestuursstukken (gegroepeerd op jaar) op de website van Prolander:

- Vergaderstukken
 - Agenda
 - Besluitenlijst
- Jaarstukken
 - Jaarverslag
 - Jaarrekening
- Programmabegroting

Daarnaast zijn we binnen Prolander gestart met een traject waarmee we Woo-verzoeken snel en correct kunnen beleggen. Het hele proces wordt geautomatiseerd, op de achtergrond, vastgelegd. Dit proces wordt op dit moment getest en naar verwachting in 2024 in gebruik genomen.

³ Stappenplan Implementatie actieve openbaarmaking vanuit de Woo | Instrument | Rijksprogramma voor Duurzaam Digitale Informatiehuishouding

Jaarrekening

3. Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De balans is een in geld uitgedrukt overzicht van de samenstelling van de financiële positie op een bepaald tijdstip. Enerzijds staan op de balans de bronnen waar het vermogen vandaan komt; de passiva. Anderzijds staan op de balans de zaken waar dit vermogen in is gestopt; de activa. Onder de passiva staan eigen vermogen (reserves), voorzieningen en vreemd vermogen (kortlopende schulden). Activa zijn onder andere investeringen, debiteuren en liquide middelen.

3.1. Grondslagen voor waardering

Voor zover niet anders vermeld, zijn de activa gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Op vaste activa met een beperkte gebruiksduur wordt jaarlijks afgeschreven volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte economische levensduur.

Materiële vaste activa

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en eventuele bijkomende kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en direct gerelateerde bijdragen, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De op de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs toegepaste jaarlijkse afschrijvingen corresponderen met een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (kortste van de geschatte economische levensduur óf technische gebruiksduur) van de geactiveerde objecten en voorzieningen. De eerste afschrijving vindt plaats in het jaar volgend op het jaar waarin de investering heeft plaatsgevonden.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn opgenomen in het financieel reglement Prolander 2023. De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire methode. Eventuele boekwinsten bij inruil of afstoting van een kapitaalgoed zijn als incidentele baten in de jaarrekening verwerkt.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen het nominale bedrag van de onderliggende verplichting.

Vaste schulden

De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde (hoofdsom) verminderd met het totaal van de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva

De overlopende passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

3.2. Grondslagen voor resultaatbepaling

Onder baten worden die baten verstaan die rechtstreeks aan het jaar zijn toe te rekenen en die in het jaar als gerealiseerd kunnen worden beschouwd. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd, of de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Waarderingsgrondslagen WNT

Voor de uitvoering van de Wet normering topinkomens (WNT) heeft Prolander zich gehouden aan de wet- en regelgeving inzake de WNT, waaronder de specifieke (sectorale) regels.

Fouterstel

Prolander heeft over 2022 een resultaat gerapporteerd dat €10.970,- te hoog is. De oorzaak ligt in het onjuist verwerken van nagekomen facturen (lasten) en de daaraan gerelateerde baten uit additionele opdrachten. De baten en de lasten uit 2022 zijn respectievelijk €193.764,- en €204.734 te laag verantwoord. Gezien het een niet-materiële fout betreft, is dit gecorrigeerd in de cijfers van 2023.

Resultaatbestemming

Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening is op de balans gepresenteerd onder het eigen vermogen. Bij de vaststelling van de jaarstukken wordt dit bedrag definitief bestemd.

4. Overzicht van baten en lasten

4.1. Overzicht van baten en lasten over de periode 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023

Omschrijving	Realisatie 2022	Begroting 2023 voor wijziging			Begroting 2023 na wijziging			Realisatie 2023			Verschil (b -/- a)	V/N
		Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo (a)	Baten	Lasten	Saldo (b)		
Prestatie	Saldo											
Loonkosten	10.410.947	-	7.314.100	7.314.100	-	13.204.100	13.204.100	-	12.313.741	12.313.741	-890.359	V
Aanvullende bedrijfsvoering	251.512	-	251.700	251.700	-	296.700	296.700	-	230.490	230.490	-66.210	V
Overige bijkomende kosten	409.583	-	406.000	406.000	-	575.500	575.500	-	471.288	471.288	-104.212	V
Totaal personele kosten	11.072.041	-	7.971.800	7.971.800	-	14.076.300	14.076.300	-	13.015.519	13.015.519	-1.060.782	V
Huisvesting	684.250	-	675.800	675.800	-	739.800	739.800	-	728.013	728.013	-11.787	V
Automatisering	1.138.220	-	1.000.200	1.000.200	-	1.317.000	1.317.000	-	1.109.860	1.109.860	-207.140	V
Archiefkosten	11.545	-	20.000	20.000	-	20.000	20.000	-	13.228	13.228	-6.772	V
Kapitaallasten investeringen	60.736	-	56.600	56.600	-	56.600	56.600	-	53.012	53.012	-3.588	V
Externe deskundigen	270.470	-	303.000	303.000	-	609.000	609.000	-	258.916	258.916	-350.084	V
Kantoorkosten	49.839	-	75.000	75.000	-	107.500	107.500	-	56.818	56.818	-50.682	V
Onvoorzien	11.143	-	50.000	50.000	-	50.000	50.000	-	-	-	-50.000	V
Totaal materiële kosten	2.226.204	-	2.180.600	2.180.600	-	2.899.900	2.899.900	-	2.219.846	2.219.846	-680.053	V
Bijdrage Drenthe	-6.656.500	-6.989.400	-	-6.989.400	-7.202.700	-	-7.202.700	-7.202.800	-	-7.202.800	-100	V
Bijdrage Groningen	-3.013.000	-3.163.000	-	-3.163.000	-3.259.200	-	-3.259.200	-3.259.200	-	-3.259.200	-	=
Aanvullende opdrachten	-3.072.952	-	-	-	-6.822.300	-	-6.822.300	-5.238.730	-	-5.238.730	1.583.570	N
Overige incidentele baten	-31.886	-	-	-	-200.000	-	-200.000	-601.783	-	-601.783	-401.783	V
Totaal bijdragen	-12.774.338	-10.152.400	-	-10.152.400	-17.484.200	-	-17.484.200	-16.302.514	-	-16.302.514	1.181.686	N
Saldo van baten en lasten	523.907	-10.152.400	10.152.400	-	-17.484.200	16.976.200	-508.000	-16.302.514	15.235.365	-1.067.149	-559.149	V
Mutatie in de reserves	-364.471	-	-	-	508.000	-	508.000	507.937	-	507.937	-63	V
Gerealiseerd resultaat	159.436	-10.152.400	10.152.400	-	-16.976.200	16.976.200	-	-15.794.577	15.235.365	-559.212	-559.212	V

4.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

De baten en lasten van Prolander zijn onderverdeeld in productvelden met ieder eigen prestaties. De productvelden zijn de personeelskosten, de materiële kosten, de ontvangsten van de provincies en medefinanciers en de overige (incidentele) bijdragen. In de toelichting zijn de verschillen op het niveau van prestatie toegelicht. Met de aanduiding 'V/N' is aangegeven of er sprake is van een voordelige of nadelige afwijking ten opzichte van de begroting 2023 na wijziging. Afwijkingen op prestaties kleiner dan € 8.000 zijn niet toegelicht. De vermelde afwijkingen zijn allemaal van incidentele aard.

Vennootschapsbelasting

Prolander beschikt over een fiscaal advies over de vennootschapsbelastingplicht. Op grond hiervan is geconcludeerd dat er geen sprake is van een vennootschapsbelastingplicht. Om deze reden is de vennootschapsbelasting niet opgenomen in het overzicht van baten en lasten.

4.2.1. Personele kosten

Loonkosten	Afwijking	V/N
	€ 890.359	V

Op Loonkosten is afgerond een voordelig resultaat behaald van € 890.400 ten opzichte van de gewijzigde begroting. Dit wordt veroorzaakt door:

- € 1.099.400 lagere loonkosten als onderdeel van de extra opdrachten provincie Drenthe (Versnellingsuren, Programma Natuur en voorbereiding DPLG);
- € 85.400 hogere loonkosten binnen extra opdrachten provincie Groningen (inclusief Toukomst).
- € 123.700 hogere loonkosten op Prolander formatie.

Loonkosten extra opdrachten Provincie Drenthe

Met de 2e begrotingswijziging 2023 zijn middelen toegevoegd aan onze begroting voor extra door de provincie Drenthe betaalde PPO uren 2023. Het betreft de zogenaamde Versnellingsuren, de extra uren voor het Programma Natuur (PN) en voor de voorbereiding van het Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG). Het gaat in totaal om een bedrag van € 4.423.900 loonkosten.

Net als in 2020 t/m 2022 zijn de Versnellingsuren ingevuld met tijdelijke inhuur of tijdelijke contracten. Daarnaast zijn er in de PPO Drenthe afspraken gemaakt over de extra uren voor Programma Natuur (PN) en voor DPLG.

Er zijn het afgelopen jaar redelijk succesvol medewerkers geworven voor de extra opdrachten. Dit betekent dat de middelen voor Versnellingsuren en PN goed worden uitgeput.

Dat geldt nog niet voor het DPLG, al zijn we wel gestart met de eerste voorbereidingen en werving daarvoor. De begrote middelen zijn nog niet volledig ingezet. Dit wordt met name veroorzaakt door vertraging en onduidelijkheid vanuit het Rijk over de exacte invulling van de opgave.

In totaal leidt bovenstaande per saldo tot een voordelig verschil van € 1.099.400 vooral gerealiseerd op DPLG. Tegenover dit voordeel staat een nadeel in de vorm van een lagere extra bijdrage (zie 4.2.3 voor de toelichting).

Loonkosten extra opdrachten Provincie Groningen

Voor het programma Toukomst zijn voor de periode 2022 t/m 2027 middelen aan Prolander toegekend. Voor 2023 is hierop een nadeel van € 20.000 ontstaan.

Daarnaast zijn er ook dit jaar weer afspraken met de provincie Groningen gemaakt over

aanvullende opdrachten. Op de begrote loonkosten voor deze extra PPO uren ontstaat een nadeel van ca. € 65.000. Dit wordt vooral veroorzaakt door een hogere inzet op de opgave NPLG in Groningen (Transitie Landelijk Gebied Groningen, TLG). Er is vooral inzet geleverd door een projectleider en ondersteuning van programmamanagement, de vakgroepen grond en planning & control voor de opstartfase. Deze uren waren niet begroot, maar zijn wel in rekening gebracht.

Omdat er vanuit het Rijk nog geen duidelijkheid is over invulling van de opgave NPLG in Groningen (TLG) is er op deze extra opdracht voor de uitvoering verder nog maar beperkt inzet gepleegd.

Prolander formatie

Als gevolg van de toename van het openstaande saldo uren gespaard verlof op 31-12-2023 met circa 1.200 uur, is er ten laste van de Loonkosten een bedrag van € 101.000 gedoteerd aan de Voorziening Verlofsparen. De hoogte van de voorziening bedraagt hiermee ultimo 2023 € 703.000. Een nadere toelichting hierop is te vinden op blz. 39. De resterende € 22.700 afwijking wordt veroorzaakt door diverse mee- en tegenvallers waaronder de extra kosten voor de eenmalige inflatie-compensatie (circa € 72.000) en lagere inzet op de Prolander formatie die is ontstaan door latere invulling van vacatures (circa € 50.000).

Aanvullende bedrijfskosten	Afwijking	V/N
	€ 66.210	V

Bij de eerste begrotingswijzigingen van 2023 zijn de geraamde DVO- kosten verhoogd door uitvoering van de verwachte extra opdrachten. De gerealiseerde kosten zijn lager uitgevallen dan verwacht. De kosten van de dienstverlening die de provincie Drenthe aan Prolander in rekening heeft gebracht (met name het onderdeel Personele diensten en Arbo) zijn lager dan de totale begroting. Hier staat ook een lagere extra bijdrage tegenover.

Overige bijkomende kosten	Afwijking	V/N
	€ 104.212	V

Doordat de extra bijdragen PPO vanuit de provincies lager zijn uitgevallen dan begroot (met name voor het DPLG) is er voor overige bijkomende kosten minder dekking. Per saldo zijn we op deze post circa € 104.200 lager uitgekomen. Er is minder uitgegeven voor bijvoorbeeld werving en selectie, opleidingen en POB (persoonlijk budget voor opleiding en ontwikkeling). Tegenover dit voordeel staat een nadeel in de vorm van een lagere extra bijdrage.

4.2.2. Materiële kosten

Huisvesting	Afwijking	V/N
	€ 11.787	V

Bij de eerste begrotingswijzigingen 2023 is de raming van deze kosten verhoogd in verband met de uitvoering van extra opdrachten. Deze extra opdrachten hebben niet geleid tot het realiseren van meer werkplekken, waardoor er ruimte ontstond om een deel van dit budget (€ 200.000) in te zetten voor het Herstelplan (zie toelichting op blz. 35). Wat resteert, is een kleine onderschrijding van bijna € 12.000.

Automatisering	Afwijking	V/N
	€ 207.140	V

Bij de eerste begrotingswijzigingen zijn de automatiseringskosten verhoogd in verband met de uitvoering van verwachte extra opdrachten. Deze verhoging is niet geheel gerealiseerd. Dit betekent een voordeel van € 93.000.

Daarnaast viel de indexatie van de kosten ongeveer € 24.000 lager uit dan was verwacht. Tegenover dit voordeel staat een nadeel in de vorm van een lagere extra bijdrage.

Daarnaast leiden het niet of later (vanaf 2024) invoeren van CRM en Power BI tot een meevaller van € 90.000.

Externe Deskundigen	Afwijking	V/N
	€ 350.084	V

Bij de eerste begrotingswijzigingen zijn de geraamde kosten voor externe deskundigen verhoogd door de verwachte uitvoering van extra opdrachten. Er is minder uitgegeven omdat de uitvoering van de plannen mede door prioritering deels niet haalbaar bleek. Tegenover dit voordeel staat een nadeel in de vorm van een lagere extra bijdrage.

Kantoorkosten	Afwijking	V/N
	€ 50.682	V

De kantoorkosten zijn lager uitvallen dan begroot, vooral te verklaren door de niet gebruikte extra ruimte die vanuit de extra opdrachten was toegekend. Per saldo is er door een aantal plussen en minnen op deze post ongeveer € 50.700 minder uitgegeven. Met name het budget dat aanvullend is toegekend voor de extra opdrachten (circa € 33.000) is niet volledig benut. Tegenover dit voordeel staat een nadeel in de vorm van een lagere extra bijdrage.

Onvoorzien	Afwijking	V/N
	€ 50.000	V

De post onvoorzien is in 2023 niet ingezet.

4.2.3. Bijdragen

Aanvullende opdrachten	Afwijking	V/N
	€ 1.583.570	N

De gerealiseerde extra bijdrage PPO van beide provincies bedraagt € 5.238.730. Ten opzichte van de begroting betekent dit een nadeel van € 1.583.570. Het nadeel is vrijwel geheel ontstaan op de extra opdrachten van de provincie Drenthe. Deze zijn afgerond € 1.582.500 lager uitvallen. Dit wordt veroorzaakt doordat er minder capaciteit is ingezet op deze opdrachten. De reden hiervoor is toegelicht bij Loonkosten (zie de verklaring op blz. 31). Hierbij een specificatie van de betaalde opdrachten:

Betaalde opdrachten Provincie Drenthe	Begroting 2023	Realisatie 2023	Vershil
Programma Natuur	2.345.700	1.924.542	421.158
Versnellingsuren	1.134.300	1.312.713	-178.413
DPLG	1.950.000	610.272	1.339.728
Totaal betaalde opdrachten	5.430.000	3.847.528	1.582.472

Betaalde opdrachten Provincie Groningen	Begroting 2023	Realisatie 2023	Vershil
Toukomst	677.700	663.492	14.208
TLG	60.600	178.987	-118.387
Vissen voor verbinding	100.400	84.018	16.382
Zuidelijk Westerkwartier	40.700	40.736	-36
Stikstof Groningen Oost	360.000	255.720	104.280
Agro Programma	5.100	8.656	-3.556
Bos & Hout	61.100	70.096	-8.996
Bundel Natuur, Grond en advisering	86.600	86.564	36
POP uren Groningen Centraal	0	2.933	-2.933
Totaal betaalde opdrachten	1.392.200	1.391.203	997

Incidentele baten	Afwijking	V/N
	€ 401.783	V

Onderdeel van het herstelplan was een verwachte incidentele rentebate van € 200.000 betreffende de rente op schatkistbankieren. Deze baten zijn fors hoger uitgevallen dan was verwacht. In het laatste kwartaal van 2023 was de gemiddelde bankstand als gevolg van toegekende voorschotten tijdelijk hoog met een hogere renteopbrengst tot gevolg.

Herstelplan en Algemene reserve

Met het negatieve exploitatiesaldo van € 159.000 over 2022 was de algemene reserve gedaald naar € 141.000 negatief, vooral veroorzaakt door de noodzaak tot het vormen van een voorziening verlofsparen. De algemene reserve als onderdeel van het weerstandsvermogen was niet meer voldoende om de risico's op te vangen zoals bedoeld in de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting 2023. Conform hetgeen hierover is geregeld in artikel 18 van de Gemeenschappelijke Regeling, is begin 2023 een herstelplan vastgesteld ter hoogte van € 600.000. Het doel van herstelplan was het bereiken van een voldoende weerstandsvermogen per eind december 2023. Met de vierde begrotingswijziging is dit herstelplan verwerkt in de begroting 2023. Inmiddels is duidelijk dat het doel van het herstelplan ruimschoots is behaald. Met het positieve exploitatieoverschot van 2023 erbij, is het weerstandsvermogen weer van een ruim voldoende niveau (zie paragraaf 2.1.4.).

4.3. Overzicht van incidentele baten en lasten

Volgens het BBV is het verplicht om een overzicht te presenteren van de incidentele baten en lasten. Op die manier kan worden beoordeeld of en in hoeverre er sprake is van een sluitende begroting. Prolander hanteert hierbij de volgende uitgangspunten:

- Als bestaand structureel beleid, niet zijnde een tijdelijke geldstroom, binnen de termijn van drie jaar een wijziging ondergaat dan worden de daarmee samenhangende lasten of baten in het begrotingsjaar niet als incidenteel aangemerkt. Budgetverschillen op activiteiten inzake structureel bestaand beleid kwalificeren wij dus als "structureel".

- Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als incidenteel beschouwd als het gaat om niet-structurele toevoegingen aan een bestemmingsreserve of dekking van incidentele lasten. In het overzicht is dit vertaald door naast de incidentele last ook de mutatie uit de reserve te presenteren.
- Meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een bestuursbesluit, kwalificeren wij als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer duurt dan drie jaar. Hiervan is bijvoorbeeld sprake bij projecten die langer dan drie jaar duren, maar waarvan wel bekend is dat die bijdrage op termijn stopt.

De over 2023 gerealiseerde incidentele baten en lasten laten zich als volgt te specificeren:

Incidentele baten en lasten	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
A. Incidentele baten			
- Ontvangen credit rente	-	-200.000	-601.783
- Mutaties reserves	-	-508.000	-507.937
Totaal incidentele baten	-	-708.000	-1.109.720
B. Incidentele lasten			
- Mutatie voorziening verlof	-	-	101.000
Totaal incidentele lasten	-	-	101.000
Saldo incidentele baten en lasten	-	-	-1.008.720

5. Balans

5.1. Balans per 31 december 2023

Balans per 31 december 2023	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2022
Activa		
Materiële vaste activa	109.983	126.872
- Investerings met een economisch nut	109.983	126.872
Totaal vaste activa	109.983	126.872
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	17.165.635	9.921.235
- Vorderingen op openbare lichamen	3.269.311	1.971.417
- Rekening courant verhouding met het Rijk	13.896.324	7.949.818
- Rekening-courantverhouding met niet-financiële instellingen	-	-
Overlopende activa	335.979	155.326
- Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	335.979	155.326
Totaal vlottende activa	17.501.614	10.076.561
Totaal activa	17.611.597	10.203.433
Passiva		
Eigen vermogen	926.201	-140.947
- Algemene reserve	366.990	18.489
- Het gerealiseerd resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten	559.212	-159.436
Vorzieningen	703.000	602.000
- Voorziening Verlofsparen	703.000	602.000
Totaal vaste passiva	1.629.201	461.053
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar	11.172.136	6.538.868
- Overige schulden	11.172.136	6.538.868
Overlopende passiva	4.810.260	3.203.513
- Nog te betalen bedragen	1.096.260	665.388
- Overige vooruitontvangen bedragen	3.714.000	2.538.125
Totaal vlottende passiva	15.982.396	9.742.380
Totaal passiva	17.611.597	10.203.433

5.2. Toelichting balans per 31 december 2023

5.2.1. Vaste activa

Materiële vaste activa

Prolander kent alleen investeringen die zijn te typeren als investeringen met een economisch nut. Investeringen hebben een economisch nut als ze verhandelbaar zijn en/of als ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. De eerste afschrijving vindt plaats in het jaar volgend op het jaar waarin de investering heeft plaatsgevonden. Er is geen sprake van rentetoerekening op activa. Daarnaast hebben in 2023 geen desinvesteringen, bijdragen van derden en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen plaatsgevonden.

Afschrijvingen 2023

De richtlijnen voor afschrijven zijn vastgesteld in het *Financieel Reglement Prolander 2019*. Op grond van het Financieel Reglement worden investeringen lineair afgeschreven. Voor software, automatiseringsapparatuur en telefooninstallaties geldt een afschrijvingstermijn van vier jaar, waarbij de restwaarde is gesteld op nihil. De ontwikkeling van de boekwaarde gedurende het verslagjaar is als volgt:

Vaste activa	Boekwaarde 31-12-2022	Investeringen boekjaar	Afschrijvingen boekjaar	Boekwaarde 31-12-2023
Materiële vaste activa				
Investeringen met economisch nut	126.872	36.122	53.011	109.983
- Overige materiële vaste activa	126.872	36.122	53.011	109.983
Totaal vaste activa	126.872	36.122	53.011	109.983

Investeringen 2023

De gedane investeringen in 2023 betreffen de upgrade Oracle EBS en APEX naar versie 12.2.10, conform het vastgestelde Informatieplan Prolander. Tegelijk met de upgrade hebben we de door onze leverancier ontwikkelde Test Automation Tool voor Prolander laten inrichten. De geplande verbeteringen aan het Verplichtingen-portaal bedrijf 1 en aan het Relatieportaal zijn nog niet opgepakt. Daarom wordt voorgesteld om het restant krediet door te schuiven en toe te voegen aan het investeringskrediet 2024.

Investering	Beschikbaar krediet	Besteding cumulatief	Openstaande verplichting	Restant krediet
- ICT-investering 2023	67.334	36.122	-	31.212
Totaal	67.334	36.122	-	31.212

5.2.2. Vlottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De vorderingen van Prolander bestaan uit vorderingen op openbare lichamen, de rekening-courantverhouding met het Rijk en tot slot de rekening-courantverhouding met niet-financiële instellingen. De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vorderingen op openbare lichamen

De vorderingen op openbare lichamen bestaan per 31 december 2023 uit openstaande vorderingen op de provincie Groningen voor een bedrag van € 1.173.625 en openstaande vorderingen op de provincie Drenthe van € 2.095.686.

Rekening-courantverhouding met het Rijk

Deze post betreft de aangehouden middelen op de rekening-courant relatie met het Rijk als gevolg van het schatkistbankieren. Deze middelen kunnen zonder beperking of boete worden omgezet in liquide middelen.

De rekening-courantverhouding per 31 december 2023 bedraagt € 13.896.324. Opgemerkt wordt dat de bankrekening van Prolander niet alleen voor bedrijf 1 wordt gebruikt, maar ook voor de bedrijven 2 en 3. Dit betekent dat de hiermee samenhangende verplichtingen opgenomen onder de passiva, ter hoogte van die middelen toebehoren aan de bedrijven 2 en 3.

In onderstaande tabel is te zien wat de benutting van het drempelbedrag schatkistbankieren in 2023 is geweest.

Benutting drempelbedrag Schatkistbankieren	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
1. Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehoud. midd.	-	-	-	-
2. Drempelbedrag Prolander	250.000	250.000	250.000	250.000
Ruimte onder het drempelbedrag (= 2 > 1)	250.000	250.000	250.000	250.000
Overschrijding van het drempelbedrag (= 1 > 2)	-	-	-	-

Overlopende activa

Overlopende activa zijn bijvoorbeeld facturen die in 2023 zijn betaald, maar betrekking hebben op een volgend boekjaar. Daarnaast kunnen overlopende activa ook betrekking hebben op opbrengsten uit eerdere jaren die op balansdatum nog niet zijn gefactureerd.

Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen

Deze post bestaat uit een opbrengst van € 21.911 die nog toebehoort aan eerdere boekjaren maar op balansdatum nog niet is gefactureerd en betrekking heeft op subsidies die deels nog moeten worden afgerekend. Verder een bedrag van € 15.162 voor nog in rekening te brengen omzet aan de provincie Drenthe. Daarnaast bestaat deze post uit in het jaar 2023 betaalde facturen van € 54.258 die betrekking hebben op 2024 en uit credit rente van € 244.648 betrekking hebbend op het vierde kwartaal 2023 en geboekt in 2024.

5.2.3. Vaste passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit het saldo van de algemene reserve, de bestemmingreserve(s) en het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten.

Eigen vermogen	Boekwaarde 31-12-2022	Toevoeging	Onttrekking	Boekwaarde 31-12-2023
- Algemene reserve	18.489	440.564	92.063	366.990
- Te bestemmen resultaat	-159.436	559.212	-159.436	559.212
Totaal eigen vermogen	-140.947	999.776	-67.373	926.201

Algemene reserve

De algemene reserve vormt de financiële weerstandscapaciteit voor het opvangen van financiële risico's en onvoorziene ontwikkelingen. In de gemeenschappelijke regeling is bepaald dat de algemene reserve (de weerstandscapaciteit) maximaal 10% van de jaaromzet mag bedragen. Als de algemene reserve boven deze maximale omvang komt, dient het meerdere te worden teruggestort aan de deelnemers. Voor het boekjaar 2023 bedraagt het

gestelde maximum van de algemene reserve € 1.015.250⁴. De algemene reserve is ingesteld op 1 januari 2016 en kent geen einddatum.

In het boekjaar hebben twee onttrekkingen plaatsgevonden uit de algemene reserve.

- Bestuursbesluit nr. 2023-02 (-/- € 159.436): onttrekking vanuit het te bestemmen rekeningresultaat 2022 ten laste van de algemene reserve (resultaatbestemming 2022).
- Bestuursbesluit 2023-4: in de bestuursvergadering van 27 november 2023 is ingestemd met het toekennen van middelen voor Ziektevervangings. Om hier uitvoering aan te geven is conform het bestuursbesluit een bedrag van € 92.063 onttrokken uit de algemene reserve.

In het kader van het begin 2023 vastgestelde herstelplan heeft er in het boekjaar één toevoeging plaatsgevonden aan de algemene reserve.

- Bestuursbesluit nr. 2023-02 € 600.000: in de bestuursvergadering 3 april 2023 is het herstelplan vastgesteld.

Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

Het gerealiseerde resultaat over het boekjaar 2023 bedraagt € 559.212. In hoofdstuk 4 is toegelicht hoe dit resultaat is ontstaan.

Voorzieningen

Er is in de twee voorgaande boekjaren een voorziening verlofsparen gevormd voor opgebouwd spaarverlof. De commissie BBV stelt dat een voorziening moet worden getroffen voor de soorten spaarverlof waarvan de saldi in de tijd niet van gelijke omvang zijn voor wat betreft de toevoegingen en de onttrekkingen. Deze vormen zijn het IKB verlof, de spaarregeling compensatieverlof en het POB verlof.

Deze voorziening is ultimo 2023 aangevuld met het saldo van de groei van dit verlofgoed in 2023 (per saldo € 101.000).

Voorzieningen	Boekwaarde 31-12-2022	Toevoeging	Onttrekking	Boekwaarde 31-12-2023
- Voorziening verlofsparen	602.000	258.000	157.000	703.000
Totaal voorzieningen	602.000	258.000	157.000	703.000

5.2.4. Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overige schulden

De overige schulden bestaan uit de post crediteuren voor een bedrag van € 360.872, de rekeningcourantverhoudingen met de provincie Groningen (bedrijf 2) van € 1.471.657 en de rekeningcourantverhoudingen met de provincie Drenthe (bedrijf 3) van € 9.339.608.

Overlopende passiva

Overlopende passiva zijn baten die in 2023 als ontvangst zijn geboekt, maar die feitelijk tot 2024 of latere jaren behoren. Daarnaast bestaan overlopende passiva uit uitgaven die in 2023 als lasten zijn geboekt, maar die pas in 2024 of later daadwerkelijk tot een betaling zullen leiden.

⁴ 10% van het totaal aan begrote baten zoals vermeld in de begroting 2023 vóór wijziging (10% van € 10.152.500).

Verplichtingen die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen

Het saldo van de verplichtingen die toebehoren tot boekjaar 2023 maar in het boekjaar 2024 tot betaling zullen leiden, bedraagt € 1.096.260. De verplichtingen zijn als volgt te specificeren:

• Nog af te dragen btw vierde kwartaal 2023:	€ 384.799
• Nog af te dragen btw 2024:	€ 556.466
• Nog te betalen bedragen / facturen 2023:	€ 154.995
	€ 1.096.260

Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen

Betreft de vooruit ontvangen deelnemersbijdragen van Groningen à € 825.375 en Drenthe à € 2.888.625 voor het eerste kwartaal van 2024.

5.3. EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode (boekjaar). Eenvoudig gezegd geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar meer geld is uitgegeven dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld is overgehouden. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de organisatie.

Om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden, zijn in Europees verband afspraken gemaakt over het toegestane maximale tekort van het EMU-saldo op nationaal niveau. Omdat het EMU-saldo van alle decentrale overheden onderdeel uitmaakt van het EMU-saldo op nationaal niveau is voor de decentrale overheden verplicht gesteld om het eigen EMU-saldo te vermelden in de begroting en jaarrekening.

Berekening EMU-saldo

Het EMU-saldo van Prolander komt op basis van de realisatie 2023 uit op € 1.185.038. Dit betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 1.185.038 euro lager zijn dan de inkomsten. Hieronder volgt een overzicht van de berekening van het EMU saldo.

Berekening EMU-saldo (bedragen x €1.000)		Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Begroting 2024
Periode		T - 1	T	T	T + 1
A.	Exploitatiesaldo vóór mutatie reserves	-524	0	1.067	2
B.	Mutatie (im)materiële vaste activa	-23	-27	-17	-20
C.	Mutatie voorzieningen	361	-	101	-
D.	Mutatie voorraden	-	-	-	-
E.	Boekwinst bij verkoop effecten en gerealiseerde boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo (A-B+C-D-E)		-140	27	1.185	22

5.4. Niet in de balans opgenomen rechten/verplichtingen

Op grond van artikel 53 BBV dienen in de toelichting bij de balans de belangrijke financiële verplichtingen te worden opgenomen waaraan Prolander voor de komende jaren is gebonden. Hieronder zijn per overeenkomst de niet in de balans opgenomen rechten en/of verplichtingen per 31 december 2023 opgenomen. Hierbij is een ondergrens gehanteerd van € 10.000. Van garantstellingen is bij Prolander geen sprake.

MHC Mobility - 2023 – 2028

Prolander beschikt over twee leaseauto's die worden gebruikt voor het maken van dienstreizen. De overeenkomst van de leasecontracten heeft een looptijd van 60 maanden (vijf jaar).

DVO 2020 – 2024

Prolander is van 1-3-2020 tot 31-12-2023 een Dienstverleningsovereenkomst aangegaan met de provincies Drenthe en Groningen. De overeenkomst houdt in het verlenen van diensten op het gebied van Facilitaire, ICT en Personele diensten en Arbo, Inkoop en aanbesteding, Juridische zaken en Functionaris Gegevensbescherming en KCC. Het contract is stilzwijgend verlengd voor het jaar 2024.

Ernst & Young Accountants 2020 - 2024

Prolander heeft met Ernst & Young accountants een dienstverleningsovereenkomst voor het verrichten van accountantsdiensten. De overeenkomst loopt tot en met 31 mei 2024.

Applicatiebeheer EBS 2021 – 2024

Prolander heeft per 1 maart 2021 een nieuw 2-jarig contract afgesloten met Enshore voor het gebruik van de Oracle E-Business Suite (EBS) ter ondersteuning van een aantal bedrijfsprocessen waaronder het verwerken van inkoopfacturen, het registreren van gewerkte tijd en het financieel administreren van projecten. Naast het reguliere applicatiebeheer bestaat de verplichting uit het implementeren van verschillende functionaliteiten. Er is gebruik gemaakt van de laatste mogelijkheid tot verlenging voor het jaar 2024.

Schreuder 2024 - 2027

Prolander heeft met Schreuder Arbo een overeenkomst afgesloten voor de periode van 1-2-2024 tot 31-12-2027 voor Arbodiensten.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen	Totale omvang in € (afgerond)
- MHC Mobility (2023 - 2028)	98.400
- DVO Drenthe en Groningen (2020 - 2024)	2.078.500
- Ernst & Young Accountants (2020 - 2024)	19.600
- Applicatiebeheer EBS 2021 – 2025	84.500
- Schreuder (2024 - 2027)	171.100
Totaal	2.452.100

Continuïteitsveronderstelling

Voor Prolander geldt dat sprake is van going concern en continuïteit. Prolander is in staat om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen. Het weerstandsvermogen is in 2023 na uitvoering van het herstelplan en een voordelig exploitatiesaldo 2023 weer ruim voldoende.

Ter verdere onderbouwing van de continuïteitsveronderstelling wordt opgemerkt dat sprake is van een vastgestelde begroting 2024 inclusief een meerjarenraming 2025-2027. De kaderbrief voor de begroting 2025 en de meerjarenraming 2025-2027 werd op 2 februari 2024 in het bestuur van Prolander besproken. Naast de reguliere opgaven voor Prolander, vooral de realisatie van het NNN (Natuur Netwerk Nederland), is zowel vanuit de provincie Drenthe als vanuit de provincie Groningen sprake van een aantal omvangrijke meerjarige opdrachten. Voorbeelden hiervan zijn de door Prolander uit te voeren projecten in het kader van het Uitvoeringsprogramma Natuur, het Groningse programma 'Toukomst', waarvan Prolander een deel uitvoert en het Nationaal Programma Landelijk Gebied (in voorbereiding). De werkvoorraad is dus ruim voldoende. De financiële middelen hiervoor zijn geborgd door de provincies Drenthe en Groningen. Prolander kent als uitvoeringsorganisatie geen einddatum. Na de positieve evaluatie van Prolander in 2022 heeft het bestuur opgemerkt dat gelet op de grote opgaven in het landelijk gebied Prolander als uitvoeringsorganisatie de komende jaren hard nodig is. Gelet op het bovenstaande is naar het oordeel van de directie sprake van continuïteit.

5.5. Aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekte borgstellingen en garantstellingen

Er is geen sprake van aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekte borgstellingen en garantstellingen.

6. Analyse begrotingsrechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. In de toelichting op het *Besluit accountantscontrole decentrale overheden* (bado) wordt de begrotingsrechtmatigheid omschreven als:

“Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma’s (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door het bestuur zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, alsmede het begrotingsjaar van belang zijn.”

Voor de beoordeling of er sprake is van een overschrijding van de begroting is gekeken naar de totaliteit van lasten vóór mutatie met de reserves. De begroting van Prolander wordt gezien als één programma.

Totale lasten in de begroting 2023 na wijziging:	€	16.976.200	
Totaal gerealiseerde lasten 2023:	€	15.235.400	-
Verschil voor mutatie met de reserves (voordeel):	€	1.740.800	-/-

Op basis van de gerealiseerde lasten ten opzichte van de begrote lasten kan worden vastgesteld dat er sprake is van een onderschrijding van de vastgestelde begroting. Deze onderschrijding is conform het Financieel reglement Prolander 2023 tijdig, d.w.z. met de toelichting zoals deze is opgenomen in dit verslag (zie toelichting H4), gemeld en toegelicht. Dit betekent dat er in 2023 geen sprake is van begrotingsonrechtmatigheid.

7. Wet normering topfunctionarissen

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is in 2013 in werking getreden. Het doel van de WNT is het tegengaan van bovenmatige beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi) publieke sector. Op grond van de WNT worden de inkomens en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen met een publieke taak genormeerd en openbaar gemaakt. Jaarlijks worden de bezoldigingsnormen aangepast bij ministeriële regeling (geïndexeerd). Het bezoldigingsmaximum in 2023 voor Prolander is € 223.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

Bezoldiging topfunctionarissen

1. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Bedragen x € 1	E.M. van Everdingen
Functiegegevens	Directeur
Aanvang functievervulling in 2023	1-1-2023
Einde functievervulling in 2023	31-12-2023
Omvang dienstverband	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 136.447
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 32.001
Subtotaal	€ 168.448
Individueel WNT-maximum	€ 223.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totale bezoldiging 2023	€ 168.448

Gegevens 2022	
Functiegegevens	Directeur
Aanvang functievervulling in 2022	1-1-2022
Einde functievervulling in 2022	31-12-2022
Omvang dienstverband	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 129.530
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.124
Subtotaal	€ 151.654
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 216.000
Totale bezoldiging 2022	€ 151.654

2. Topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.900 of minder

Naam topfunctionaris	Functie
J.N. Kuipers	Voorzitter bestuur (tot 18-7-2023)
I.J.J. Rijzebol	Lid bestuur (tot 5-07-2023)
Y. Turenhout	Lid bestuur (vanaf 18-7-2023), voorzitter bestuur vanaf 27-11-2023
J. Hamster	Lid bestuur (tot 5-7-2023)
H. Emmens	Lid bestuur (vanaf 5-7-2023)
B. Schmaal	Lid bestuur (vanaf 5-7-2023)
H. Jumelet	Lid bestuur

In 2023 heeft Prolander voldaan aan de bepalingen uit de WNT.

De binnen onze organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking hebben geen dienstbetrekking bij andere WNT-plichtige instelling(en) als leidinggevende topfunctionaris (die zijn aangegaan vanaf 1 januari 2018).

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

8. Gebeurtenissen na balansdatum

In het tijdspad van opstellen en vaststellen van de rekening moeten gunstige en ongunstige gebeurtenissen, die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum, altijd in de jaarrekening worden verwerkt als deze onontbeerlijk zijn voor het inzicht van het bestuur bij de vaststelling van de jaarstukken. Het gaat dan om gebeurtenissen met materiële bedragen ten opzichte van het totaal van baten en/of lasten.

Na balansdatum hebben geen relevante gebeurtenissen plaatsgevonden.

9. Controleverklaring van de accountant

Bijlagen

Bijlage 1 – Wijzigingen op de begroting 2023

Gedurende het boekjaar is de begroting op enkele onderdelen gewijzigd. De wijzigingen zijn in onderstaand overzicht op het niveau van prestaties weergegeven.

Exploitatiebegroting 2023	Begr. 2023 v. wijziging	1e begr. w i j z. 2023	2e begr. w i j z. 2023	3e begr. w i j z. 2023	4e begr. w i j z. 2023	5e begr. w i j z. 2023	6e begr. w i j z. 2023	7e begr. w i j z. 2023	Begr. 2023 n. wijziging
Personele kosten	7.971.800	106.400	4.602.300	589.300	-	653.900	92.000	60.600	14.076.300
Loonkosten	7.314.100	98.400	4.423.900	561.200		653.900	92.000	60.600	13.204.100
Aanvullende bedrijfsvoering	251.700	3.000	42.000						296.700
Overige bijkomende kosten	406.000	5.000	136.400	28.100					575.500
Materiele kosten	2.180.600	3.100	827.800	88.400	-200.000	-	-	-	2.899.900
Huisvesting	675.800	1.500	262.500		-200.000				739.800
Automatisering	1.000.200	1.600	310.200	5.000					1.317.000
Archiefkosten	20.000								20.000
Kapitaallasten investeringen	56.600								56.600
Externe deskundigen	303.000		232.600	73.400					609.000
Kantoorkosten	75.000		22.500	10.000					107.500
Onvoorzien	50.000	-	-	-	-				50.000
Totaal lasten	10.152.400	109.500	5.430.100	677.700	-200.000	653.900	92.000	60.600	16.976.200
Ontvangsten	-10.152.400	-109.500	-5.430.100	-677.700	-400.000	-653.900	-	-60.600	-17.484.200
Bijdrage Drenthe	-6.989.400	-75.500			-137.800				-7.202.700
Bijdrage Groningen	-3.163.000	-34.000			-62.200				-3.259.200
Aanvullende opdrachten	-		-5.430.100	-677.700		-653.900		-60.600	-6.822.300
Overige incidentele baten	-				-200.000				-200.000
Totaal baten	-10.152.400	-109.500	-5.430.100	-677.700	-400.000	-653.900	-	-60.600	-17.484.200
Saldo van baten en lasten	-	-	-	-	-600.000	-	92.000	-	-508.000
Mutatie in de reserves	-	-	-	-	600.000	-	-92.000	-	508.000
Totaal begrotingsresultaat	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Korte toelichting per mutatie

Eerste begrotingswijziging 2023:

In de kaderbrief 2023 was voor de indexatie van de loonkosten rekening gehouden met een percentage van 2,6%. Medio 2022 is er een nieuwe cao afgesloten waarin voor 2023 een loonstijging van 4% is voorzien. Met deze begrotingswijziging zijn de financiële gevolgen hiervan voor de kosten en de deelnemersbijdrage in de begroting verwerkt.

Tweede begrotingswijziging 2023:

De 2e begrotingswijziging 2023 betreft de wijziging van extra door de provincie Drenthe betaalde PPO uren voor 2023. Het gaat hier om de zgn. Versnellingsuren, de extra uren voor het Programma Natuur (PN) en voor het Nationale Programma Landelijk Gebied (NPLG). Met deze begrotingswijziging worden zowel lasten als baten aan de begroting toegevoegd. In totaal gaat het om een bedrag van € 5.430.000.

Derde begrotingswijziging 2023:

Voor het programma Touekomst zijn voor de periode 2022 t/m 2027 middelen aan ons toegekend. O.b.v. van onze offerte zijn in deze begrotingsmutatie de kosten en opbrengsten voor 2023 meegenomen. Het gaat voor 2023 om een bedrag van € 678.000.

Vierde begrotingswijziging 2023:

Het betreft hier de bestemming van het resultaat van het boekjaar 2022 en heeft geen effect op de stand van de begroting.

Daarnaast zijn met deze begrotingswijziging de effecten van het Herstelplan in de begroting verwerkt. Het herstelplan was nodig om het in 2022 ontstane negatieve weerstandsvermogen te repareren. Conform hetgeen hierover is geregeld in artikel 18 van de Gemeenschappelijke Regeling is door het bestuur een herstelplan ter hoogte van € 600.000 goedgekeurd. Hiermee is het weerstandsvermogen per eind december 2023 weer op een voldoende niveau gebracht.

Vijfde begrotingswijziging 2023:

Met de provincie Groningen zijn in 2023 aanvullende opdrachten afgesloten, die nog niet waren verwerkt in de begroting. Het gaat onder andere om extra opdrachten in Groningen Oost, het Zuidelijk Westerkwartier en voor Vissen voor Verbinding. De extra loonkosten die hiermee zijn gemoeid voor 2023 bedragen € 653.900.

Zesde begrotingswijziging 2023:

Vanuit de algemene reserve zijn de extra kosten van € 92.000 voor inhuur personeel, in verband met niet werk gerelateerde langdurige ziekte van enkele medewerkers, toegevoegd aan de begroting 2023. Deze ziektevervang is noodzakelijk voor de voortgang van de afgesloten provinciale prestatieovereenkomsten.

Zevende begrotingswijziging 2023:

Vooruitlopend op de uitvoering van het Nationaal Programma Landelijk Gebied zijn er extra middelen toegekend door de provincie Groningen. Het gaat om een bedrag van € 60.600.

Bijlage 2 – Gedetailleerd overzicht van de activa

Materiële vaste activa	Aanschafwaarde	Boekwaarde 31-12-2022	Investeringsboekjaar	Afschrijvingenboekjaar	Boekwaarde 31-12-2023
Investerings met economisch nut					
Overige materiële vaste activa	212.045	126.872	-	53.011	109.983
- ICT-investering (2019)	51.201	12.800	-	12.800	-
- ICT-investering (2020)	64.282	32.141	-	16.071	16.071
- ICT-investering (2021)	58.525	43.894	-	14.631	29.262
- ICT-investering (2022)	38.038	38.038	-	9.510	28.529
- ICT-investering (2023)	36.122	-	36.122	-	36.122
Totaal vaste activa	212.045	126.872	36.122	53.011	109.983

Bijlage 3 – Modeltekst Rechtmatigheid jaarrekening 2023

Verantwoordelijkheid van de directie

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht de directie toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door het bestuur vastgestelde kaders, zoals de begroting en geldende verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door het bestuur op 27 november 2023 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door het bestuur bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 161.000.

Bevinding

De directie is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen van het interne inkoopbeleid betreffen:

• Spend analyse leverancier Hofstra Heersche Landschapsarchitecten	€ 12.674
• Spend analyse leverancier Elzinga & Oterdoom Procesmanagement	€ 9.600
• Spend analyse leverancier Centraal Beheer Schadeverzekering	€ 21.990

Bijlage 4 – Gedetailleerd overzicht overhead

Overhead realisatie 2023	Aandeel overhead	Begr. 2023 v. wijz	Realisatie 2023
Prestatie	in %	Saldo	Saldo
Loonkosten	11,56%	845.159	1.422.877
Aanvullende bedrijfsvoering	100,00%	251.700	230.490
Overige bijkomende kosten	100,00%	406.000	471.288
Organisatieontwikkeling	100,00%	-	-
Totaal personele kosten		1.502.859	2.124.655
Huisvesting	100,00%	675.800	728.013
Automatisering	100,00%	1.000.200	1.109.860
Archiefkosten	100,00%	20.000	13.228
Kapitaallasten investeringen	11,56%	6.540	6.126
Externe deskundigen	11,56%	35.012	29.918
Kantoorkosten	100,00%	75.000	56.818
Onvoorzien	0,00%	-	-
Totaal materiële kosten		1.812.552	1.943.963
Totaal lasten		3.315.411	4.068.617

	Begr. 2023 v. wijz	Realisatie 2023
Totaal overhead	3.315.411	4.068.617
Totaal lasten	10.152.400	15.235.365
Percentage overhead	32,66%	26,71%

Bijlage 5 – Taakveldenoverzicht

Op grond van het BBV is bij de jaarstukken een totaaloverzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld opgenomen. Voor Prolander is als uitvoeringsorganisatie een beperkt aantal taakvelden van toepassing.

Overzicht taakvelden	Realisatie 2023		
	Lasten	Baten	Saldo
0.5 Overige baten en lasten	-	-	-
0.6 Overhead	4.068.617	-	4.068.617
0.8 Mutatie reserves	-	507.937	507.937
0.9 Resultaat	559.212	-	559.212
0. Algemene dekkingsmiddelen	4.627.829	507.937	5.135.766
1.1 Provinciale Staten	52.452	-	52.452
1. Bestuur	52.452	-	52.452
5.1 Natuurontwikkeling	10.887.447	-15.969.770	-5.082.324
5.2 Beheer natuurgebieden	226.849	-332.743	-105.894
5. Natuur	11.114.296	-16.302.514	-5.188.218
Totaal taakvelden	15.794.577	-15.794.577	-

Bijlage 6 – Lijst met afkortingen

Afkorting	Volledige omschrijving afkorting
AO	Administratieve Organisatie
Arbo	Arbeidsomstandigheden
Bado	Besluit accountantscontrole decentrale overheden
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
Btw	Belasting toegevoegde waarde
DIV	Documentaire Informatie Voorziening
DPLG	Drents Programma Landelijk Gebied
DVO	Dienstverleningsovereenkomst(en)
EBS	E-Business Suite
EZ	Economische Zaken
Fte	fulltime-equivalent
GIS	Geografisch informatiesysteem
GR	Gemeenschappelijke Regeling
Ha	Hectare
HRM	Human Resource Management
HR	Human Resource
ICT	Informatietechnologie
IKB	Individueel Keuze Budget
KCC	Klantcontactcentrum
MT	Management Team
NNN	Natuurnetwerk Nederland
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
P&C-cyclus	Planning- en controlcyclus
PAS	Programma Aanpak Stikstof
PIOFACH	Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering/Administratie, Communicatie en Huisvesting
PMV	Provinciale Maandverantwoording
PPO	Provinciale Prestatieovereenkomst
PPOV	Provinciale Prestatieovereenkomst Verantwoording
TLG	Transitie Landelijk Gebied (Groningen)
VRIS	Vastgoed Registratie en Informatie Systeem
Wet fido	Wet financiering decentrale overheden
WNT	Wet normering topinkomens